

Nr 159.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400); samt

2) lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Förslag

till

Förordning

om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas som följer:

Vad i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket är stadgat om storverksträd samt om ek och bok skall, i den mån de härutinnan meddelade bestämmelserna beröra boställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, upphöra att gälla beträffande ett vart sådant boställe den dag skogshushållningsplan, som närmast efter ikraftträdandet av denna förordning av stiftsnämnden fastställs, varder för bostället tillämplig; och må dylika träd å dessa boställen därefter disponeras enligt i hushållningsplanen eller eljest jämlikt ecklesiastik boställsordning meddelade föreskrifter.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

45 §.

Löneboställes skog — — — — — ekonomiska resultat.

Där från naturskyddssynpunkt finnes vara av betydelse, att ek eller bok helt undantages från avverkning eller att ekskog eller bokskog eljest skötes på visst sätt, skola erforderliga bestämmelser härom intagas i hushållningsplanen.

För tillgodoseende av de allmänna intressen, som avses i lagen angående skyddsskogar, äger Konungen beträffande viss boställsskog förordna om den inskränkning i rätten att bruka skogen, som av omständigheterna påkallas.

52 §.

Avverkning må — — — — — anlitade biträde.

Finnes å löneboställe skog av beskaffenhet att densamma enligt skogsvårdslagen är att anse såsom svårföryngrad, äger Konungen på framställning av stiftsnämnden föreskriva, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning.

Om utsyning å boställsskog, som avses i 45 § tredje stycket, gäller vad Konungen förordnar.

Kostnad för utsyning, varom i andra eller tredje stycket av denna paragraf sägs, skall bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden; åliggande det dock pastoratet att vid sådan utsyning lämna därför nödig hantlangning.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg:

Sedan 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning trätt i kraft den 1 maj 1933, regleras förvaltningen av såväl jordbruksdel som skog till sådana ecklesiastika boställen, som äro avsedda till bostad eller avlöning åt prästerskapet i territoriella pastorat eller som donerats till prästänkesäten, av bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400). Ifrågavarande boställen utgöras av dels allmänna kyrkohemman och dels löneboställen. Enligt bestämmelserna i den nya boställsordningen förvaltas de allmänna kyrkohemmanens skogar av stiftsnämnden, vilken inom sig har skoglig sakkunskap representerad och därjämte har hos sig anställd stiftsjägmästare med högre skoglig utbildning. Vad åter beträffar löneboställes skogar stå dessa väl under uppsikt av stiftsnämnden men äro för förvaltning överlämnade till vederbörande pastorat. Den närmaste skötseln av löneboställes skog ombesörjes av ett hos pastoratet härför anställt biträde, som skall av stiftsnämnden godkännas. Såsom kompetensvillkor för sådant biträde stadgas i 44 § boställsordningen viss skoglig utbildning, lägst skogvaktar- eller därmed jämförlig utbildning. I särskilda fall kan likväl detta kompetenskrav eftergivnas och såsom biträde godkännas person med uteslutande nödig praktisk erfarenhet i skogsskötsel. För andra fall åter, nämligen för vården av »större boställsskog», kan — efter bestämmande av Kungl. Maj:t — erfordras högre skoglig utbildning hos pastoratsbiträdet. Enligt 45 § boställsordningen skall löneboställes skog skötas efter hushållningsplan. Sådan plan skall, jämlikt samma lagrum, »med beaktande av att såvitt möjligt jämn avkastning erhålles» avse »utvinnande av det med hänsyn till skogens tillstånd bästa möjliga ekonomiska resultat». Hushållningsplan upprättas och fastställes av stiftsnämnden för en tid av, i regel, tio år (46 §) och skall utvisa, huru stor virkesmängd under planens giltighetstid får uttagas (47 §). Jämlikt 52 § boställs-

ordningen må icke någon avverkning ske annat än efter utsyning av pastoratets för skogsskötseln anlitade biträde. Vissa ytterligare föreskrifter rörande stiftsnämndens inseende över skogsskötseln å de ecklesiastika löneboställena samt stiftsjägmästarens biträde därvid finnas meddelade i boställsordningen samt av Kungl. Maj:t den 16 september 1932 (nr 425) utfärdad instruktion för stiftsnämnd och stiftsjägmästare. Närmare bestämmelser om hushållningsplans upprättande och tillämpning för ifrågavarande boställsskogar hava meddelats av Kungl. Maj:t dels i kungörelse nr 434 den 16 september 1932, dels i cirkulär till stiftsnämnderna den 24 november 1933.

Med den sålunda genomförda förvaltningsomläggningen har domänverkets förvaltningsbestyr i avseende å berörda boställsskogar helt upphört. Därmed komma ock föreskrifterna i förordningen den 26 januari 1894 (nr 17) angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket i allt väsentligt att ej vidare vara tillämpliga å ifrågavarande boställsskogar. Dock gälla även beträffande dessa alltfört de inskränkningar i fråga om dispositionen av s. k. storverksträd samt av ek och bok, som i det allmänna intresse äro meddelade i skogsordningens VII kapitel.

I lag den 24 juli 1903 (nr 79 sid. 7) är stadgat om vissa inskränkningar i avseende å förvaltningen av s. k. skyddsskogar, d. v. s. skogar vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående. Det framgår icke av något uttryckligt stadgande i denna lag, huruvida densamma principiellt är tillämplig å allmänna skogar och sålunda även å ifrågavarande ecklesiastika skogar. Det i lagen avsedda skyddsskogsintresset har emellertid för de allmänna skogarna hittills tillgodosetts genom föreskrifter i de för domänverket utfärdade instruktionerna. Då förvaltningen av de allmänna kyrkohemmanens och löneboställenas skogar, på sätt ovan berörts, omlades genom 1932 års boställslagstiftning, blevo några särskilda bestämmelser icke meddelade vare sig för tillgodoseendet i boställslagstiftningen av skyddsskogsintresset eller för ifrågavarande boställsskogars inordnande direkt under den allmänna skyddsskogslagen. Ej heller har bland förvaltningsbestämmelserna eljest meddelats någon särskild föreskrift i avseende å boställsskog, som på grund av sådan belägenhet som i gällande skogsvårdslag anges är att anse såsom svår-föryngrad.

Med anledning av framställningar från 1932 års kyrkomöte och stiftens centralnämnd, vilken enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1932 intill 1933 års utgång varit verksam för beredning av vissa för stiftsnämnderna gemensamma frågor, har jag låtit verkställa utredning rörande spörsmålen *dels* om upphävande av de i skogsordningen stadgade inskränkningarna i dispositionsrätten till storverksträd, ekar och bokar å härföret omförmälda ecklesiastika boställen, *dels ock* om meddelandet för särskilda fall av vissa föreskrifter beträffande skötseln av dessa boställens skogar.

Jag har för avsikt att sedermera inför Kungl. Maj:t anmäla ett förslag till lag angående tillsättning av prästerliga tjänster att föreläggas årets riksdag. Enär ett sådant förslag, därest det av riksdagen antages, föranleder inkallande i år av allmänt kyrkomöte, synes det mig lämpligt, att förslag till ordnande av nyssberörda detaljfrågor rörande skötseln av de ecklesiastika boställsskogarna jämväl föreläggas innevarande års riksdag för att, i de delar kyrkomötets yttrande däröver påkallas, kunna samtidigt med ovannämnda lagförslag framläggas för kyrkomötet. Jag anhåller fördenskull nu att få till behandling upptaga dessa skogsvårdsfrågor.

1:o.

Upphävande av inskränkningar i rätten att disponera storverksträd samt ek och bok å ecklesiastika boställen m. m.

Enligt §§ 37 och 39 i härförut omförmälda förordning den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket äro å ecklesiastiskt boställe, som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats, *storverksträd* och *ekar* förbehållna kronan. Utsyning av ek kan dock erhållas till byggande å boställe av laga hus eller kvarn, ävensom då eken står till men för åker eller äng. I sistnämnda fall skall eken dock, om den ej erfordras för nyssberört ändamål, säljas för kronans räkning.

Till storverksträd hänföras masteträd (träd av minst 20,7 meters längd samt 59 centimeters tjocklek 3,5 meter från roten i storändan och 39 centimeters tjocklek i lilländan) och mastspiror (träd av minst 17,8 meters längd samt 39 centimeters tjocklek i storändan och 27 centimeters tjocklek i lilländan).

Med avseende å tillgodogörandet av nämnda träd för kronans räkning stadgas i § 42 första stycket av förordningen att, därest utsyning av storverksträd eller ek, som ej inbegripes i fastställd skogshushållningsplan, medgives jordinnehavare, de till avverkning beviljade träden skola i vederbörlig ordning utstämplas samt de av dem, som ej må för husbehov användas, till försäljning upptagas i utsyningsförslaget. I andra stycket av samma paragraf föreskrives vidare, att, om storverksträd eller ekar, varöver enskild man ej äger fri dispositionsrätt, hunnit den mognad, att de ej längre stå sig till gagn eller av annan orsak böra tillvaratagas, jägmästaren har att därom göra anmälan hos domänstyrelsen. Därjämte föreskrives i § 43, att, därest behov yppas för sjöförsvaret av virke, som kan erhållas av kronan förbehållna storverksträd och ekar, domänstyrelsen skall, på anmälan av marinförvaltningen om det erforderliga beloppet av sådant virke, bestämma de skogar, varifrån virket skall anskaffas, varefter marinförvaltningen äger att om virkets utstämpling, fällning och avforsling draga försorg. För virke, som uttages för detta ändamål, utgår viss ersättning. — Enligt § 44 i förordningen skall vidare avverkning och avforsling

av ek, som blivit såld eller för sjöförsvarets räkning utsynad, ske inom viss tid vid äventyr att, om köpare försummar vad sålunda föreskrivits, han förlorar rätten till virket.

Enligt § 40 i förordningen må *bok* å ecklesiastikt boställe, som ovan sagts, användas endast till husbehov efter behörig utsyning, där ej hushållningsplan, vari jämväl bokskogen inbegripits, blivit vederbörligen fastställd. Bok, som enligt sådan plan avverkas och ej erfordras för gårdens behov, disponeras såsom annan husbehovet överskjutande skogsavkastning.

Beträffande tillgodogörandet för boställes eller boställshavares räkning av ek och bok gäller — utöver vad som i fråga om ek ovan sagts — enligt § 41 i förordningen, att vindfällena ävensom toppar och kvistar, som efter huggning finnas kvarliggande, må, så framt ej köpare av träden därpå gör anspråk, utan utsyning till gårdens behov nyttjas.

Slutligen stadgas i § 45 samma förordning, att om ek eller bok å kronogrund finnes vara genom särskilda resolutioner till allmänna eller enskilda behov överlåten, därom skall gälla vad i resolutionen blivit stadgat.

Angående uppkomsten av de gällande inskränkningarna i dispositionsrätten över storverksträd, ek och bok å de ecklesiastiska boställena tillåter jag mig att i tillämpliga delar hänvisa till den redogörelse i ämnet, som finnes intagen i Kungl. Maj:ts proposition nr 12 till 1932 års riksdag med förslag till förordning om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningsarna. I detta sammanhang må blott följande sammanfattande redogörelse lämnas.

Sedan äldsta tider hava särskilda bestämmelser varit gällande angående bärande träd i syfte att trygga en ständig tillgång därtill inom landet. I enahanda syfte hava sedan mitten av 1600-talet vissa inskränkingar varit stadgade i fråga om rätten att å skatte- och kronojord samt allmänningar fälla maste- och storverksträd. Under 1500-talet hava till bärande träd hänförts ek, bok, apel, hassel, oxel, rönn och hägg, men begreppet bärande träd har sedermera successivt begränsats, så att i 1734 års lag såsom dylika träd räknats allenast ek, bok, apel och oxel.

I 1734 års lag framträda ifrågavarande inskränkingar i rätten till skog såsom en fullt utbildad s. k. regalrätt. Det var icke längre national-ekonomiska synpunkter utan kronans intresse att erhålla lämpligt byggnadsmaterial för krigsskepp, som var utslagsgivande.

Den ifrågavarande regalrätten har sedermera, i likhet med de flesta andra fiskaliska regalrätter, blivit alltmer inskränkt. Sålunda erhöll ägare av bondejord (skattejord) genom kungl. förordningen den 21 februari 1789 rätt att i viss omfattning tillgodogöra sig bärande träd. Endast de ek-, bok- och masteträd, som vore tjänliga för kronans behov, undantogs. Ytterligare eftergifter gjordes genom 1793 och 1805 års skogsordningar. De privata jordägarna erhöles år 1830 rätt att med en engångsersättning lösa sig fria från regalrätten, dock med visst undantag. År 1876 upphävdes regalrätten helt och hållet beträffande enskild jord.

Genom proposition, nr 12, föreslog Kungl. Maj:t 1932 års riksdag att an-

taga ett förslag, varigenom ifrågavarande regalrätter helt upphävdes beträffande häradsallmanningarna, vilka enligt förslag i annan proposition till samma års riksdag skulle förvaltas av delägarna själva utan medverkan från domänverket. Förslagen biföllos av riksdagen. Kronan förbehöll sig intet vederlag för avståendet av regalrätten.

I skrivelse den 1 september 1932 har nu *kyrkomötet* — i anledning av i ämnet väckta motioner och under åberopande av kyrkolagsutskottets vid skrivelsen fogade betänkande nr 8 — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för upphävande av de inskränkningar i rätten att disponera skog å ecklesiastika boställen, vilka sålunda finnas stadgade i den nu gällande skogsordningens VII kapitel.

Sedan Kungl. Maj:t genom särskilt tidigare beslut anmodat *domänstyrelsen* att inkomma med utredning angående den ungefärliga storleken och värdet av ekbeståndet å de ecklesiastika boställena, har styrelsen till åttlydnad härav i skrivelse den 3 februari 1933 avgivit den anbefallda utredningen och därvid beträffande de ecklesiastika boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning, anfört i huvudsak följande:

Styrelsen hade — för att undvika mera ingående och kostsamma undersökningar, varvid i stor utsträckning uppskattning å marken skulle erfordrats — ansett sig böra verkställa förevarande utredning med ledning av för styrelsen redan tillgängligt material ävensom låta densamma gemensamt omfatta vissa huvudgrupper av ecklesiastika boställen.

Dessa boställen kunde vidare uppdelas med hänsyn till den natur, under vilken boställena upptagits i kammarkollegii jordebok, i två undergrupper: 1. krono samt 2. skatte och frälse.

Bestämmelsen i VII kapitlet 39 § förordningen den 26 januari 1894, att ek vore kronan förbehållen å boställe, som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats, hade tolkats så, att ekskog ansetts kronan förbehållen å sådant boställe, som i kammarkollegii jordebok upptagits under krono natur, där icke särskilda bestämmelser angående ekskogens tillgodogörande funnits utfärdade.

För här ifrågavarande huvudgrupp av boställen hade det sammanlagda ekskogsförrådet beräknats genom sammanställning av uppgifter i gällande skogshushållningsplaner jämte under åren 1930 och 1931 utförda uppskattningar av vissa revir i sin helhet, varvid ekskog särskilt redovisats. I kolumnen »Areal» inginge ytvidden av samtliga sådana boställen inom de områden av landet, där ekskog kunde antagas förekomma.

	Areal i hektar		Ungefärligt virkesförråd av ekskog kbm.
	total	skogsmark	
1.	195,000	149,300	200,000
2.	10,400	8,300	8,000
Summa	205,400	157,600	208,000

Värdet av ifrågavarande ekskog kunde bäst utrönas genom en kapitalisering av den årliga nettoinkomst, som kunde väntas i framtiden erhållas genom uthållig avverkning vid ändamålsenlig skötsel av ekskogen. I det

förut angivna ekskogsförrådet, 200,000 kubikmeter å boställen av krono natur, inginge utpräglade prydnadsträd, som av naturskyddshänsyn m. m. ej kunde genom avverkning ekonomiskt utnyttjas. Om det — efter undantag av sistnämnda träd — för utnyttjande genom avverkning tillgängliga ekskogsförrådet antoges motsvara tre fjärdedelar av hela förrådet eller 150,000 kubikmeter, och därå beräknades tillväxt efter 3 procent, erhöles en årlig tillväxt av 4,500 kubikmeter. Genom uthållig avverkning borde då kunna i framtiden uttagas en normalavverkning av 4,500 kubikmeter årligen, av vilken två tredjedelar eller 3,000 kubikmeter ansåges utfalla såsom avsättningsbart virke. Till jämförelse härmed kunde anföras, att å ecklesiastika boställen av krono natur under tiden 1911—1931 i genomsnitt årligen avverkats 3,600 kubikmeter. På grund av gällande bestämmelser hade avverkningen av ekskog med all sannolikhet motsvarat ett minimibelopp för av skogsvårdens krav motiverad avverkning. Behovet av ett hastigare tillgodogörande av ekskog hade även under senare år gjort sig gällande, ehuru avverkningen likväl av naturskyddshänsyn icke kunnat helt inriktas mot bästa möjliga ekonomiska behållning. Den här beräknade normalavverkningen av 3,000 kubikmeter årligen finge alltså anses lågt beräknad.

Ur domänverkets ekonomiska statistik kunde inhämtas, att under åren 1921—1930 vid försäljning av ekskog å ifrågavarande ecklesiastika boställen av krono natur efter avdrag av kostnader för avverkning m. m. erhöles ett genomsnittspris av omkring 10 kronor per kubikmeter fast mått. Beräknades en uthållig årlig avverkning av 3,000 kubikmeter kunde — med tilläpande av nyssnämnda pris — förväntas en framtida årlig nettoavkastning av omkring 30,000 kronor, vars kapitaliserade värde efter fem procent uppginge till 600,000 kronor.

Värdet av ekskogsförrådet å boställen av annan natur än krono kunde enligt samma grunder uppskattas till 24,000 kronor. Sammanlagda värdet av ekbestånden å sådana boställen, som omförmäldes i ecklesiastik boställsordning, beräknades sålunda till 624,000 kronor.

Beträffande ekskogsförrådet å övriga ecklesiastika boställen, d. v. s. biskops-, domkyrkosysslomans- och klockarboställen samt lektors- och rektorsboställen, har domänstyrelsen uppskattat värdet därav till omkring 23,000 kronor.

Genom remiss den 16 september 1932 anbefalldes 1932 års ecklesiastika boställsakkunniga att avgiva utlåtande i anledning av vad kyrkomötet i sin ovannämnda skrivelse hemställt. Till åtlydnad härav hava de sakkunniga med skrivelse den 29 april 1933 avgivit utredning och förslag i ämnet.

Vid de sakkunnigas skrivelse äro fogade *förslag*

dels till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) av följande lydelse:

Härigenom förordnas som följer:

Där jämlikt stadganden i kap. VII av förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket särskild rätt till storverksträd och ek å boställen är kronan förbehållen, skall denna rätt beträffande boställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, upphöra den 30 april 19—; skolande från nämnda dag jämväl

i samma kapitel i övrigt meddelade bestämmelser upphöra att gälla, såvitt de beröra sådant boställe,

dels ock till lag om ändrad lydelse av 45 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400), innebärande att till sagda paragraf skulle fogas ett andra stycke av följande lydelse:

Där från naturskyddssynpunkt finnes vara av betydelse, att ek eller bok helt undantages från avverkning eller att ekskog och bokskog eljest skötes på visst sätt, skola erforderliga bestämmelser härom intagas i hushållningsplan.

Jag vill här nedan till en början lämna en *redogörelse för de sakkunnigas utlåtande.*

Beträffande *innehörden och omfattningen av de ifrågavarande inskränkningarna i dispositionsrätten* över skogen å de ecklesiastika boställena anför de sakkunniga inledningsvis följande:

Av ett rättsfall, refererat i regeringsrättens årsbok år 1926 (sid. 143 ff.), torde framgå, att kronans rätt till storverksträd ansetts böra så tolkas, att denna rätt blott innebure, att träden finge tagas i anspråk för kronans räkning endast där de in natura erfordrades för något allmänt behov. Ett dylikt omedelbart ianspråktagande för kronans räkning av virke, som här vore i fråga, torde, såvitt avsåge ecklesiastika boställen, sedan lång tid tillbaka hava kommit ur bruk. Efter Kungl. Maj:ts berörda avgörande hade försäljningsmedel för avverkade storverksträd ej vidare av domänstyrelsen redovisats till statsverket.

Beträffande ek däremot tillämpades av domänstyrelsen den praxis, att å ifrågavarande boställen avverkad ek — med undantag av träd som anvisats till husbehov — försåldes för statsverkets räkning, oavsett om eken avverkats enligt uppgjord hushållningsplan, efter ansökning av jordinnehavaren eller på grund av jägmästarens anmälan.

Bestämmelserna i skogsordningen om bok (§ 40) torde vara av ren skogsvårdskaraktär. Detta träd tillgodogjordes nämligen icke i något fall för kronans räkning utan disponerades som annan boställets skog, vilken ej vore förbehållen kronan.

Såvitt de sakkunniga kunnat utrona förekomme icke beträffande prästboställen några ikraftvarande bestämmanden av sådan innebörd, som avsåges i § 45 omförmälda förordning.

Beträffande *kyrkomötets hemställen* anför de sakkunniga vidare:

Såsom skäl för upphävande av de i förevarande avseenden bestående inskränkningarna i dispositionsrätten över skogen å ecklesiastika boställen hade i kyrkolagsutskottets av kyrkomötet åberopade betänkande nr 8 i första hand anförts den omständigheten, att berörda inskränkningar icke stode väl tillsammans med den av 1932 års kyrkomöte förordade numera lagfästade nya ordningen för skogsförvaltningen å boställena. Man torde med hänsyn härtill hava att utgå ifrån, att kyrkomötet i sin förevarande skrivelse åsyftade prästlönejorden eller — närmare bestämt — de ecklesiastika boställen, som omförmäldes i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932.

De sakkunniga funne det obestridligt, att den omläggning utav formerna

för förvaltningen av prästlönejorden, som avägabragts genom 1932 års lagstiftning på detta område, talade för en avveckling av de från äldre tid bestående rättsförhållanden, varom här vore fråga. Ett fortsatt uttagande från kronans sida av ekvirket å berörda jord syntes, sedan förvaltningen av de hithörande skogarna övertagits av pastoraten, i och för sig tillskapa en mindre tillfredsställande ordning och skulle möjligen bliva ägnat att framkalla slitningar mellan de intressen — kronans och pastoratens — som här på knappast önskvärdt sätt skulle bliva ställda mot varandra. De sakkunniga ansåge sig fördenskull böra förorda ett upphävande av de ifrågavarande bestämmelserna.

Spörsmålet, huruvida ett eftergivande av den statsverket hittills tillkommande särskilda rätten till storverksträd och ek å boställen av ifrågavarande kategori borde förbindas med ett *förbehåll om vederlag*, kunde givetvis påkalla ett bedömande från såväl principiell som statsfinansiell synpunkt. Då statsmakterna, vid regleringen av motsvarande fråga beträffande häradsallmänningarna, frånfällit tanken på ett dylikt vederlag, ville det synas som om någon principiell betänklighet ej heller borde möta för en avveckling — utan ersättning — av denna s. k. regalrätt å prästlönejorden. Vidkommande den statsfinansiella sidan av saken vore dock tydligt, att det här gällde ett väsentligt större belopp än som vid avvecklingen av ekregalet å häradsallmänningarna vore i fråga. Enligt den av domänstyrelsen företagna beräkningen utav värdet av ekbestånden å prästlönejorden, skulle, därest de förutsättningar varå beräkningarna fotats tillerkändes giltighet, värdet av kronans ifrågavarande rätt kunna skattas till cirka 30,000 kronor årligen.

På sätt ovan erinrats vore kronans nu ifrågavarande rätt med avseende å ek och storverksträd genom gällande bestämmelser begränsad till »boställe, som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats». Rörande den rättsliga innebörden av denna bestämmelse — enkannerligen i fråga om fördelningen av bevisbördan — rådde olika meningar. Å ena sidan stode den av kyrkolagsutskottet i dess ovannämnda betänkande nr 8 företrädta uppfattningen, att det ifrågavarande för kronan gjorda förbehållet icke borde vinna tillämpning å ett visst boställe med mindre av kronan styrktes, att bostället upplåtits av densamma. Å andra sidan gjordes gällande, att — på sätt ordalydelsen i § 37 i 1894 års skogsordning närmast gäve vid handen — det däri stadgade förbehållet avsåge varje boställe, beträffande vilket icke positiv utredning förebragtes därom, att densamma blivit av menighet inköpt eller av enskild för ändamålet donerat. Det av domänstyrelsen beräknade värdet av ekregalet å prästlönejorden grundade sig å en klassificering av boställena efter den sistnämnda av dessa två bevisregler.

De sakkunniga vore av den uppfattningen, att ett ståndpunkttagande till det här antydda rättsliga spörsmålet icke borde, i detta sammanhang, vara erforderligt. Det ville nämligen synas de sakkunniga som om, även om ekregalets värde å prästlönejorden skulle — jämlikt hittills i praxis tillämpade, för kronan förmånliga grunder vid klassificeringen av boställena — bestiga sig till det i och för sig icke oansenliga belopp, vartill domänstyrelsen i sin undersökning kommit, vägande skäl dock talade för att den kronans rätt, som här vore i fråga, kunde — även från statsfinansiell synpunkt — utan större betänklighet eftergivnas utan lösen. Två omständigheter syntes härvid förtjäna att uppmärksammas.

Såväl i 1910 års prästlönelagstiftning som i de lagar berörande det ecklesiastika boställsväsendet, som utfärdats år 1932, hade man strävat efter att från detta rättsområde avlägsna bestämmelser, varigenom särskilda rättsverkningar varit knutna till det förhållandet, att ett boställe kunde hava tillkommit på det ena eller andra sättet. Ett framgående på denna väg hade, bland annat, varit motiverat av de kostnader och den stora omgång i övrigt, varmed utredningar på hithörande område — vare sig de nu skulle verkställas av kronan, av de kyrkliga menigheterna, eller av annan rättsintressent — erfarenhetsmässigt visade sig vara förbundna. Frånsåge man stadgandet i 7 § prästlöneredgeringslagen kvarstode numera blott de här ifrågavarande bestämmelserna i VII kap. skogsordningen, vari särskilda rättsverkningar alltjämt vore knutna till boställets olika tillkomstsätt. Med fog kunde befaras att, om de ifrågavarande bestämmelserna i skogsordningen förbleve gällande, desamma skulle giva anledning till icke få, i förekommande fall nog så svårösta rättskonflikter. Det måste anses såsom en given vinst för det allmänna att härmed förbundna kostnader undvekes. Man torde därför med visst fog kunna säga, att den fördel, som en avveckling av ekregalet å prästlönejorden i nu framhållna hänseende måste förutsättas medföra, kunde vara värd en uppoffring från statsverkets sida.

En vederlagsfri eftergift av ekregalet å prästlönejorden komme, principiellt sett, att tillföra prästlöneväsendet ett nytt, mot regalets värde svarande anslag från kronan. I jämförelse med de anslag i boställsjord, ersättningar i penningar, anslag för ombesörjande av förvaltning m. m., som statsverket fortgående vidkändes för kyrkliga ändamål, vore nämnda tillökning att anse såsom obetydlig. Det kunde förutsättas, att den allra väsentligaste delen av detta nya anslag i sista hand — genom minskade anspråk å tillskott jämlikt 7 § kyrkofondslagen — komme kyrkofonden tillgodo. Av de regler, som upptagits i berörda lag, följde härvid vidare, att denna kyrkofondens »tillgång» finge omedelbar betydelse för den skattekvot, varefter den allmänna kyrkoavgiften utgjordes. Nämnda tillgång komme sålunda att teoretiskt sett möjliggöra en motsvarande sänkning av det utgiftsbelopp, för vars täckande allmän kyrkoavgift skulle uttagas. Det torde härav framgå, att den inkomstminskning för statsverket, som bleve en följd av ekregalens avstående och som för sitt täckande, åtminstone teoretiskt, finge förutsättas påkalla en höjd statsbeskattning, komme att, i det stora hela, svara mot en lika stor sänkning av den med statskatterna nära befryndade allmänna kyrkoavgiften.

De sakkunniga anse emellertid, att ett eftergivande, utan ersättning till kronan, av de i gällande skogsordning stadgade inskränkningar beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok, såvitt dessa stadganden hava avseende å de i 1 § av den nya ecklesiastika boställsordningen omförmälda boställets, bör förbindas med vissa allmänna bestämmelser till skydd för ek och bok å ifrågavarande slag av boställets. Här om anföra de sakkunniga:

Å rätt talrika prästboställets i vårt land funnes för närvarande ekförekomster som såväl från trevnads- och skönhetssynpunkt som för bevarandet av respektive bygdens allmänna naturkaraktär måste sägas representera betydande värden. Det kunde med stor säkerhet antagas att det hävd-

vunna försiktiga utnyttjandet från kronans sida av ekregalet å dessa boställen hittills lämnat ett speciellt och verksamt skydd för detta trädslag. Å icke så få boställen i de sydligaste delarna av landet hade boken erhållit en i viss mån likartad betydelse som här framhållits i fråga om eken.

I förordningen den 13 maj 1932 om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar hade, i fråga om dessa allmänningar, beaktats behovet av ett visst skydd för därå förekommande ekar. Genom särskilda bestämmelser hade sålunda viss reglering vidtagits i syfte att antingen åvägabringa fridlysning såsom naturminnesmärke av särskilda ekträd eller ock att förbehålla kronan en fortfarande rätt till visst sådant träd.

Otvivelaktigt vore ekförekomsterna å prästboställena av väsentligt större både omfattning och värde ur naturskyddssynpunkt än ekbestånden å häradsallmänningarna. Det syntes därför vara ur allmän kulturell synpunkt angeläget, att eken å dessa boställen bleve föremål för ett såvitt möjligt verksamt skydd. Enbart fridlysning av vissa ekar syntes för sådant syfte icke tillfyllest. Ett sådant särskilt skydd syntes böra inbegripa jämväl boken. På sätt framginge av de i 3 kap. ecklesiastik boställsordning meddelade bestämmelserna vore pastoratets av hushållningsplanen reglerade förfoganderätt till skogen å löneboställe begränsad allenast i den mån som inskränkningarna betingades av skogens skötsel *på mest ekonomiska sätt*. Skulle åter sådana från allmän naturskyddssynpunkt betingade inskränkingar i nämnda förfoganderätt kunna åvägabringas, som här beträffande eken och boken ställts i fråga, förutsatte detta tydligen en uttrycklig lagbestämmelse i sådant syfte. De sakkunniga föresloge förden skull, att i boställsordningen infogades ett stadgande av innehåll att, där från naturskyddssynpunkt funnes vara av betydelse att ek eller bok helt undantoges från avverkning eller att ekskog och bokskog eljes sköttes på visst sätt, erforderliga bestämmelser härom skulle intagas i de hushållningsplaner, som jämlikt 46 § boställsordningen skulle upprättas genom stiftsnämndens försorg.

Vid ärendets behandling hos de sakkunniga har ledamoten, *professorn Petterson* såtillvida varit av skiljaktig mening, att han ansett efterskänkandet böra avse all ecklesiastik jord, sålunda även biskopslönehemman, domkyrkosysslomansboställen och klockarboställen samt lektorsboställen och ett rektorsboställe. Därjämte har professor Petterson ansett den föreslagna sammankopplingen av efterskänkandet av kronans rätt med frågan om vissa skogsvårdsföreskrifter icke nödvändig eller ens lämplig.

Över de sakkunnigas förslag hava yttranden avgivits av samtliga stiftsnämnder, domänstyrelsen och kammarkollegiet.

Stiftsnämnderna i Linköping, Skara, Västerås, Lund, Göteborg, Härnösand, Luleå och Visby hava helt anslutit sig till de sakkunnigas förslag.

Stiftsnämnderna i Uppsala, Strängnäs, Växjö och Karlstad hava tillstyrkt den av professor Petterson avgivna reservationen.

Stiftsnämnden i Växjö har sålunda ansett, att något motiv svårligen kunde uppletas, varför hittillsvarande regalrätt fortfarande skulle gälla beträffande det fåtal ecklesiastika boställen, som ej vore omförmälda i 1 §

ecklesiastik boställsordning, sedan regalrätten i övrigt å enskilda skogar och häradsallmänningar tidigare upphävt och nu ifrågasatts att upphävas jämväl rörande det stora flertalet boställen av ecklesiastik natur. — Beträffande naturskyddssynpunkterna understryker stiftsnämnden, att just med den nya organisationsformen, där förvaltningen lagts i lokala organs händer, de bästa garantier skapats för att en trakts skönhetsvärden i den mån de utgjordes av ek och bok å ecklesiastika boställen ej komme att spolieras. Föreskriften att boställsskogarna skulle utnyttjas så att bästa ekonomiska resultat uppnåddes, behövde ej medföra, anser stiftsnämnden, att avverkningar verkställdes, som skulle innebära vandalisering. Å andra sidan torde det föreslagna tillägget bli betydelselöst ur skyddssynpunkt såsom alltför tånjbart och tillämpningen helt beroende av såväl den som upprättade hushållningsplan som dem som hade att följadensamma och den större eller mindre uppskattning av estetiska värden som dessa vore mäktiga.

I sitt utlåtande har *domänstyrelsen* i frågan om avvecklingen av omnämnda skogsregale anfört i huvudsak följande:

Styrelsen finge, i likhet med 1932 års ecklesiastika boställssakkunniga, *förorda ett upphävande* av gällande bestämmelser angående inskränkning i rätten att disponera storverksträd samt ek och bok å de ecklesiastika boställen, som omförmäldes i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932. Såsom skäl härför finge styrelsen, vad ekregalet anginge, framhålla den av de sakkunniga berörda mindre tillfredsställande ordningen ur förvaltningssynpunkt, som skulle uppkomma vid ett fortsatt uttagande från kronans sida av ek å ifrågavarande boställen.

Styrelsen ansåge emellertid, att ett eftergivande av den statsverket hittills tillkommande särskilda rätten till ek å nämnda boställen borde, av här nedan anförda skäl, förbindas med *förbehåll om vederlag* till statsverket genom skälig ersättning från kyrkofonden till domänfonden.

I styrelsens utlåtande den 3 februari 1933 angående storleken och värdet av ekbeståndet å de ecklesiastika boställena beräknades ekbeståndet å den del av boställena, som ansåges vara av krono natur, lämna en uthållig årlig avverkning av, lågt räknat, 3,000 kubikmeter, motsvarande en framtida årlig nettoavkastning av omkring 30,000 kronor och ett kapitalvärde av omkring 600,000 kronor. Värdet av ekskogen vore alltså av en helt annan storleksordning å prästlönejorden än å häradsallmänningarna, varest — såsom framginge av Kungl. Maj:ts proposition nr 12 till 1932 års riksdag med förslag till förordning om upphävande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar — rotvärdet av ekbeståndet uppskattats till allenast 5,380 kronor. Det vore av vikt, att erforderliga åtgärder ej efterlättes för vidmakthållande och befrämjande av det värdefulla inslag i landets skogar, som eken bildade. Såväl klimat som mark vore mång- enstädes i landets sydligare delar väl ägnade för produktion av ek av god kvalitet, vilken, om den ock för kronans skeppsbyggeri numera vore av ringa betydelse, likväl för andra behov kunde förutsättas bliva till nytta. I den mån gällande inskränkning i dispositionsrätten till ek å prästlönejord hävdades, föreläge, enligt styrelsens mening, skäl till ytterligare insatser från domänverkets sida i syfte att främja tillgången av ek å domänfondens skogar. Till utgörandet av kostnaden för åtgärder i sådant syfte kunde lämpligen de medel bidra, vilka styrelsen ansåge böra, i samband

med eftergift av kronans ej bestridda rätt till ek å prästlönejord av krono natur, tillgodoföras domänfonden i stället för, såsom nu föreslagits, kyrkofonden. Någon anledning för domänverket att avstå från anspråk å dessa medel syntes för övrigt ej föreligga, om man toge i betraktande att domänfonden, såsom känt vore, intill de sista åren fått vidkännas högst avsevärda kostnader för verkets bestyr med de ecklesiastika skogarnas skötsel. Med anledning av vad de sakkunniga uttalat i fråga om inverkan å, bland annat, den allmänna kyrkoavgiften av ett avstående från kronans sida, utan vederlag, av ekregalet finge framhållas, att domänfondens inkomster torde få anses komma det allmänna till godo i mera obegränsad omfattning än kyrkofondens.

I enlighet härmed har domänstyrelsen tillstyrkt de sakkunnigas förslag om upphävande av skogsordningens bestämmelser rörande storverksträd samt ek och bok å de i boställsordningen omförmälda ecklesiastika boställena men tillika hemställt, att domänfonden måtte ur kyrkofonden tillgodoföras ett belopp av sexhundrausen kronor såsom vederlag för ett eftergivande av den statsverket hittills tillkommande särskilda rätten till ek å de av dessa boställen, som ansåges vara av krono natur. I övrigt har domänstyrelsen funnit de sakkunnigas förslag väl grundat och förden skull tillstyrkt infogande i boställsordningen av sådant stadgande, som de sakkunniga föreslagit, rörande intagande i hushållningsplaner av erforderliga bestämmelser om skötsel av ek- och bokskog.

Kammarkollegiet slutligen har i sitt utlåtande helt anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Därvid har kollegiet anfört i huvudsak följande:

De sakkunniga hade föreslagit, att regalrätten skulle eftergivas endast beträffande sådana ecklesiastika boställen, som avsåges i 1 § av ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932. Däremot föresloge de sakkunniga icke något avskaffande av regalrätten beträffande övriga ecklesiastika boställen, d. v. s. biskops-, domkyrkosysslomans- och klockarboställen. Anledningen syntes vara att söka i den omständigheten att den skrivelse, nr 21, av 1932 års kyrkomöte, som givit upphov till förslaget, närmast avsåge de boställen, å vilka boställsordningen ägde tillämpning, ävensom att, vad särskilt anginge klockarboställen, ifrågasatt ny lagstiftning om klockarboställenas förvaltning ännu ej av statsmakterna beslutats.

Kollegiet ansåge visserligen önskvärt, att ifrågavarande skogsregale avvecklades även å de ecklesiastika boställen, som ej avsåges i boställsordningen, men så länge 1894 års skogsordning ägde tillämpning i avseende å förvaltningen av dessa boställen samt de alltså kvarstode under domänstyrelsens förvaltning eller kontroll, syntes behovet av en dylik avveckling ej vara trängande. Härtill komme vissa omständigheter, som gjorde att införande av naturskyddsbestämmelser ej för närvarande lämpligen borde äga rum för sådana boställen.

Vad biskopsboställena anginge torde det med hänsyn till innebörden av Kungl. Maj:ts domar den 8 oktober 1932 i mål rörande disposition av skogsavkastning vid vissa biskopen i Växjö på lön anslagna hemman få anses, att boställshavarna ägde rätt till behållna avkastningen av all skog, alltså även av ekskogen. Regalrätt finge salunda anses ej här föreligga. Vidare

torde en inskränkning av boställshavarnas rätt genom meddelande av naturskyddsbestämmelser utan vederlag till boställshavarna icke böra för biskopsboställenas vidkommande ske annat än i sammanhang med en allmän lönereglering för biskoparna. Likaledes skulle ett utsträckande av bestämmelserna om naturskydd till domkyrkosysslomans- och klockarboställen kunna innebära ett om ock föga kännbart ingrepp i löneförmånerna för sådana tjänst innehavare, å vilkas boställen något ekregale icke för närvarande existerade. Kollegiet ansåge därför i likhet med boställssakkunniga, att boställen av dessa kategorier borde undantagas från den föreslagna lagstiftningen, intill dess denna kunde göras tillämplig i samband med en allmän lönereglering för befattningshavarna i fråga.

De lärare vid allmänna läroverk anslagna boställen torde väl — såsom kollegiet och statskontoret erinrat i sitt den 20 oktober 1931 avgivna utlåtande angående indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av kronans donationer till de allmänna läroverken m. m. — icke numera kunna betraktas såsom »ecklesiastika boställen», men torde de hava inräknats under denna kategori vid tillkomsten av 1894 års skogsordning, och torde förty bestämmelserna om skogsregalet gälla även lärarboställena. Beträffande dessa talade särskilda skäl för att de i detta sammanhang lämnades å sido. Frågan om indragning till statsverket av läroverkslärare anslagna boställen, å vilka skogsregalet ägde tillämpning, vore nämligen ännu beroende på statsmakternas prövning.

Uppgivet av ekregalet skulle medföra minskning av statsverkets inkomster och därmed en höjning av de allmänna statsskatterna men samtidigt en höjning av pastoratens inkomster. Man kan därför ifrågasätta, huruvida ej statsverket borde tillgodoföras något *vederlag* för rätten i fråga, vilken i förevarande fall vore av viss ekonomisk betydelse. På sätt de sakkunniga påpekat medförde emellertid ökningen av pastoratens inkomster en minskning av deras anspråk på tillskott jämlikt 7 § kyrkofondslagen, och denna minskning måste verka en sänkning av den statsskatterna nära stående allmänna kyrkoavgiften. Vid sådant förhållande syntes vederlagstanken kunna uppgivas.

I överensstämmelse med de *naturskyddsbestämmelser*, som beträffande växande ek meddelats i samband med den nya ordningen för häradsallmänningarna (se förordningen den 13 maj 1932 om upphörande av kronans rätt till storverksträd och ekar å häradsallmänningar), syntes önskvärt att, därest kronans regalrätt å ifrågavarande ecklesiastika boställen skulle komma att upphävas, garantier vunnes för att ek eller bestånd därav, vilkas bevarande med hänsyn till landskapsbilden eller deras egna märkliga beskaffenhet kunde vara påkallat, i nödig utsträckning undantoges från avverkning. Samma bestämmelser syntes böra, såsom de sakkunniga föreslagit, tillämpas även beträffande å boställena växande bok. Närmast till hands syntes ligga, att detta skedde genom föreskrifter, motsvarande dem som givits beträffande ek å häradsallmänningarna. Förhållandena med avseende å allmänningarna vore emellertid väsentligt olika de som förelåge vid boställena. Ett åläggande för domänstyrelsen att, såsom stadgats rörande allmänningarna, låta verkställa undersökning, i vad mån å de ecklesiastika boställena växande ek och bok borde fridlysas enligt naturskyddslagen, skulle medföra synnerlig omgång och avsevärd kostnad. Under det att häradsallmänningarna uppginge till 55 stycken, utgjorde ifrågavarande boställen, å vilka ek eller bok förekomme, sannolikt minst ett

tusental. En mera allmän föreskrift torde fördenskull vara befogad. Detta vore påkallat jämväl med hänsyn därtill att skyddsreglerna för ekar å allmänningar närmast toge sikte på enstaka träd. Detta vore väl i och för sig av värde, men ofta torde å de ecklesiastika boställena förekomma, att ett större eller mindre trädbestånd, exempelvis vid en kyrkbacke, borde bevaras. Möjligheten härtill borde omedelbart framgå av bestämmelserna. Vidare finge med tanke på en mera avlägsen framtid framhållas, att det ej syntes tillräckligt, att ett eller annat träd fridlystes för dess beståndstid. Av samma betydelse kunde vara att, när fridlyst träd doge ut, å platsen senare uppväxande träd skyddades.

En inskränkning av de ifrågasatta naturskyddsbestämmelserna att omfatta de ecklesiastika boställen, å vilka ekregalet för närvarande gällde — boställe som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats — kunde giva upphov till långvariga och invecklade rättegångar rörande boställenas rätta natur och den därav beroende befogenheten att medgiva eller förhindra naturskyddsbestämmelsernas tillämpning å bostället. Jämväl denna omständighet talade för den linje de sakkunniga valt.

Vid ärendets behandling i kammarkollegiet var föredraganden, *t. f. kammarrådet Prawitz*, med vilken *t. f. kammarrådet Skoglund* instämde, av skiljaktig mening och anförde:

Beträffande först frågan om vilka slag av boställen, som borde omfattas av efterskänkandet av regalrätten, hade de sakkunniga föreslagit inskränkning till allenast prästboställen. På biskopsboställen och kyrkorna tillhöriga hemman förefunnes ingen regalrätt. Återstode domkyrkosysslomans- och klockarboställen. Tillgången å ek å dessa boställen vore, såsom av domänstyrelsens utredning framginge, mycket liten. Den enda mera betydande ekförekomsten å annat ecklesiastiskt boställe än prästboställe finnes nämligen på biskopens i Skara bostadsboställe, Brunnsboda.

Såsom framginge av vad nu anförts, saknade regalrätten nämnvärd betydelse å de ecklesiastika boställen, vilka icke omfattades av de sakkunnigas förslag. Ett bibehållande av regalrätten beträffande dessa boställen vållade emellertid åtskilligt besvär och kunde giva upphov till tvekan hos myndigheter, menigheter och boställshavare angående förefintligheten och omfattningen i visst fall av regalrätt.

Då regalrätten vidare vilade å en rättsuppfattning, som numera allmänt övergivits, kunde man utgå från, att den förr eller senare komme att helt eftergivits. Det syntes föredraganden under sådana förhållanden saknas skäl att uppskjuta regalrättens avskaffande beträffande de skäligen ringa förekomster av ek och andra regalrätt underkastade trädslag, som fortfarande skulle kvarstå efter genomförande av de sakkunnigas förslag.

Föredraganden hemställde alltså, att regalrätterna efterskänktes beträffande all därav besvärad kyrklig jord, sistnämnda uttryck fattat på samma sätt som i 1 § kyrkliga försäljningslagen.

De sakkunniga hade vidare föreslagit viss ändring i 45 § ecklesiastik boställsordning. Förslaget hade motiverats med att särskilda föreskrifter erfordrades för att icke eftergiften av regalrätten skulle få ur trevnads- och skönhetssynpunkt ofördelaktiga verkningar.

Föredraganden kunde icke dela de sakkunnigas farhågor i detta avseende. För närvarande torde hembygds- och naturskyddsintresset i bygderna vara så starkt och utbrett, att det snarare kunde befaras, att även

fullt berättigat ekonomiskt intresse av en tillräckligt kraftig avverkning finge stå tillbaka för estetiska och andra liknande synpunkter. Icke heller ansåge föredraganden, att föreskriften i 45 § ecklesiastik boställsordning, att största möjliga avkastning skulle vara målet för skogsskötseln på löneboställena, lade hinder i vägen för ett tillgodoseende i rimlig omfattning av naturskyddssynpunkterna. För övrigt torde det ligga i sakens natur, att lagen om fridlysning av naturminnesmärken utan hinder av boställsordningen kunde komma till användning, där det ansåges lämpligt. Föredraganden funne alltså den föreslagna ändringen i boställsordningen obehöfvig.

Departement-
mentschefen.

I anslutning till den mening, som omfattats av samtliga i ärendet hörda myndigheter, anser jag, att de ifrågavarande i skogsordningen alltjämt kvarstående särbestämmelserna rörande storverksträd, ek och bok nu lämpligen böra, såvitt desamma avse boställsfastigheter lydande under den nya ecklesiastika boställsordningen, upphävas. Jag förordar alltså en åtgärd i sådant syfte.

De meningsmotsättningar, som framträtt under ärendets behandling, beröra i främsta rummet frågan, huruvida kronan skäligen bör för avståndet av den kronan hittills förbehållna rätten till ek å viss grupp av dessa skogar förbehålla sig ett vederlag i penningar, som för sådant fall förutsatts skola gäldas ur kyrkofonden. Av domänstyrelsen har sålunda påyrkats, att domänfonden måtte ur kyrkofonden tillgodoföras ett kapitalbelopp, som — med utgångspunkt från visst antagande rörande ekregalets rättsliga räckvidd och i övrigt fotat på en av styrelsen verkställd utredning om ekförekomsten å prästlöneboställena — beräknats till 600,000 kronor.

Jag får beträffande denna vederlagsfrågas principiella sida till en början erinra om, att ekregalet å häradsallmänningarna, vid den under år 1932 genomförda nya lagstiftningen rörande dessa allmänningsskogar, eftergivits utan lösen. Väl rörde sig frågan vid denna sistnämnda reglering om ett belopp av en annan, väsentligt lägre storleksordning, men å andra sidan kan förtjäna uppmärksammas, att spörsmålet, sådant det då förelåg, såtillvida hade en betydligt ömtåligare principiell innebörd som eftergiften förutsattes skola ske till förmån för *enskilda* rättsintressenter, nämligen delägarna i häradsallmänningarna.

Vad angår den av mig nyss angivna, i och för sig ansenliga summa, var till ekregalets kapitalvärde å prästlöneskogarna blivit av domänstyrelsen uppskattat, kan emellertid icke lämnas obeaktat, att denna uppskattning i första hand grundats på en tolkning av bevisförordningen vid hithörande författningsbestämmelsers tillämpning, som icke är oomstridd. Uppenbart är att, därest den av kyrkolagsutskottet härutinnan förfäktade uppfattningen skulle befinnas grundad, den värdesiffra å ekregalet det här gäller skulle bliva högst väsentligt reducerad. Till de boställssakkunnigas erinringar i denna del vill jag ytterligare framhålla, att den av domänstyrelsen, för engångsersättningens fixerande, företagna *kapitali-*

seringen av ekregalets antagna årsvärde i allt fall framstår såsom icke befogad. Den föreslagna eftergiften från kronans sida av ekregalet å de prästlöneboställena, »som ej av menighet inköpts eller av enskild för ändamålet donerats», kan ej erhålla annan innebörd än att den särskilda avkomst av bostället, som avkastningen av ekvirke representerar, får — så länge den nu gällande prästlönelagstiftningen upprätthålles — disponeras för samma ändamål, vartill fastighetens avkastning i övrigt är för närvarande anslagen. Om någon längre syftande avhändelse av rätten till eken å här omförmälda grupp av publika jordegendomar kan i detta sammanhang givetvis icke vara fråga.

Då de boställssakkunniga, vilkas ståndpunkt i denna fråga biträts av samtliga i ärendet hörda myndigheter med undantag av domänstyrelsen, ansett sig böra förorda en avveckling av det s. k. ekregalet å prästlöneboställena utan vederlag, har särskilt framhållits, hurusom det ifrågasatta ersättningsförfarandet mellan kyrkofonden och statsverket skulle få en i övervägande grad blott formell innebörd. Det ökade anspråk å statsbeskattningen, som uppgivandet utan vederlag av ekregalet teoretiskt skulle kunna tänkas förorsaka, måste nämligen förutsättas komma att i det väsentliga kompenseras av en motsvarande minskning i den, sakligt sett, statsskatterna ytterst närstående allmänna kyrkoavgiften. Det förhållande jag här berört har särskilt understrukits av kammarkollegiet.

Jag har även för egen del funnit övervägande skäl tala för att kronans här ifrågakomna särskilda rätt — ursprungligen förbehållen kronan icke i fiskaliskt syfte utan för tillgodoseende av ett numera ej längre aktuellt behov av ekvirke in natura — nu bör eftergivas utan vederlag. Med denna min uppfattning har jag ansett mig sakna anledning till ett ståndpunktstagande till den speciella fråga om den rättsliga räckvidden av hithörande bestämmelser, som i ärendet berörts av kyrkomötet och de boställssakkunniga.

De boställssakkunniga hava vidare föreslagit att, därest ekregalet å prästlöneboställena eftergäves, särskild bestämmelse måtte i boställsordningen intagas rörande skötsel av ek- och bokskog. Stadgandet syftar i första hand till ett *bemyndigande* för stiftsnämnderna att i skoghushållningsplan meddela de restriktiva föreskrifter, som för ett verksamt skydd för ek- och bokförekomsterna å visst boställe må befinnas vara påkallade, men innefattar givetvis i lika grad en *förpliktelse* för dessa myndigheter att ägna särskild uppmärksamhet åt främjandet av det allmänna intresse det här gäller att tillvarataga.

Såväl domänstyrelsen som kammarkollegiet och det långt övervägande antalet stiftsnämnder har givit de boställssakkunnigas förslag i denna del sin fulla tillslutning. Jag har även för egen del funnit den av de sakkunniga anförda motiveringen övertygande och tillstyrker en lagbestämmelse av föreslaget innehåll såsom välbetänt.

Vad beträffar den av, bland andra, kammarkollegiet berörda frågan om ett samtidigt eftergivande av här ifrågakomna regalrätt jämväl å övriga, i boställsordningen icke avsedda ecklesiastika boställen, finner jag på i huvudsak de skäl, kammarkollegiet anfört, att ett upphävande av bestämmelserna om skogsregalet beträffande dessa boställen lämpligen bör anstå, så länge skogsordningen ännu äger tillämpning i avseende å förvaltningen av samma boställen.

Den föreslagna tilläggsbestämmelsen till ecklesiastik boställsordning synes kunna träda i kraft i vanlig ordning efter utfärdandet. Stadgandet bör av stiftsnämnderna tillämpas å de — nya eller reviderade — skogshushållningsplaner, som närmast därefter skola av nämnderna fastställas.

Vad angår det av de boställsakkunniga uppgjorda förslaget till förordning angående upphävande av skogsordningens däri berörda bestämmelser i avseende å här ifrågavarande boställen har jag, då en dylik förordning av särskilda skäl icke lämpligen läser kunna träda i tillämpning samtidigt beträffande alla boställen, låtit företaga viss omarbetning av omförmälda förslag. De avsedda bestämmelserna i skogsordningen böra nämligen icke upphöra att gälla i avseende å ett vart boställe, förrän, å ena sidan, de med tillägget i boställsordningen åsyftade naturskyddsbestämmelserna — där sådana erfordras — kunnat meddelas i hushållningsplan för bostället samt stiftsnämnden, å andra sidan, kommit i tillfälle att vid avverkningsbeloppets fastställande i hushållningsplan jämväl taga erforderlig hänsyn till eventuell avverkning å förekommande ekbestånd eller å sådan bokskog, som ej tidigare inbegripits i hushållningsplan. Möjligheten till dylik avverkning torde i givna fall kunna få betydelse för den uppskattade normalavkastningens storlek. Är å något boställe förekomsten av ek eller av bok, som ej inbegripits i hushållningsplan, av synnerlig betydelse för skogsavkastningens värde, läser stiftsnämnden jämlikt stadgandet i boställsordningens 46 §, andra stycket, kunna redan före utgången av giltighetstiden för nu gällande hushållningsplan ersätta denna med ny, förändrad plan, vari hänsyn tages till sådant trädbestånds förekomst. I samband därmed kan i så fall ock, om så erfordras, den för lönebostället fastställda normalavkastningen revideras. Under övergångstiden intill dess den föreslagna förordningen bliver tillämplig för visst boställe torde för kronans räkning icke något ekvirke därå böra uttagas, såvida detta icke påkallas i rent skogsvårdande syfte. Det torde bliva erforderligt, att stiftsnämnderna av Kungl. Maj:t åläggas lämna domänstyrelsen underrättelse när hushållningsplan, som här avsetts, fastställts för vederbörande boställe.

2:o.

Särskilda föreskrifter beträffande skötseln av vissa ecklesiastika boställsskogar.

a. *Ecklesiastika boställsskogar, vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående.*

Enligt lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar må Konungen efter föregången syn och undersökning för bibehållande av sådana skogar, vilkas bestånd erfordras till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, förordna om erforderliga inskränkningar i ägarens rätt att bruka skogen.

Ett dylikt förordnande innebär enligt 1 §, att annan avverkning än till husbehov får äga rum endast efter utsyning, som på statens bekostnad verkställles av skogsstatens tjänstemän. Om så befinnes av nöden kunna emellertid enligt 2 § än större inskränkningar i förfoganderätten föreskrivas, varvid dock — där ägaren så påfordrar — marken i regel skall lösas av staten med tillämpning av bestämmelserna i gällande expropriationslag.

De inskränkningar, som sålunda kunna ifrågakomma, i avseende å förfoganderätten över skogar, vilka genom dylikt förordnande förklarats såsom skyddsskogar, påkallas emellanåt, där skogen befinner sig i exponerat läge, av hänsyn till skogens eget bestånd, men kunna tillika och i särskilda fall enbart finnas vara av nöden till skydd för andra, skogen i och för sig själv helt främmande intressen.

Såsom jag redan tidigare erinrat ombesörjes skötseln av allmänt kyrkohemmans skog av vederbörande stiftsnämnd genom denna underställd stiftsjägmästare med högre skoglig utbildning men ecklesiastiskt löneboställes skog av ett hos vederbörande pastorat anställt biträde med i allmänhet lägre skoglig utbildning. Konungen äger dock enligt 44 § boställsordningen förordna, att vid vården av större boställsskog å löneboställe skall av pastoratet anlitas biträde med högre skoglig utbildning.

Vad som i förevarande sammanhang skall förstås med större boställsskog är icke i lagtexten preciserat. Vid de i berörda avseende hittills genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 januari 1933 meddelade förordnandena torde begreppet större boställsskog i huvudsak hava bedömts efter skogarnas areal av produktiv skogsmark samt deras årliga avkastningsförmåga. Gränsen nedåt har därvid genomsnittligt icke understigit cirka 800 hektar och en årlig avverkning av 2,000 kubikmeter. Biträde med högre skoglig utbildning är för närvarande av Kungl. Maj:t påbudet inalles inom 45 pastorat, därav fem i Uppsala, ett i Linköpings, tre i Skara, sex i Västerås, tio i Karlstads och tjugo i Härnösands stift. Inom sistnämnda stift finnas enligt uppgift från stiftsnämnden därstädes sammanlagt tio pastorat, vilkas boställsskogar helt eller delvis ligga inom de nu gällande

skyddsskogsområdena i Jämtlands län. Endast för fyra av dessa pastorat har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att för boställsskogarnas skötsel skall anlitas biträde med högre skoglig utbildning. De övriga »ovan skyddsskogsgränsen» belägna boställsskogarna hava en areal från omkring 500 ned till 60 hektar. I övriga på grund av skyddsskogslagens bestämmelser för närvarande utlagda skyddsskogsområden — inom Kopparbergs län — ingå icke några ecklesiastika boställsskogar. Ej heller lära, såvitt kunnat utrönas, några sådana ecklesiastika boställen, som här avses, förekomma bland de såsom flygsandsfält särskilt administrerade fastigheterna inom Hallands län.

Fråga har nu uppkommit om meddelande av särskilda föreskrifter för skötseln av ecklesiastika boställsskogar, som hava den belägenhet och äro av den karaktär i övrigt, som avses i skyddsskogslagen.

Stiftsnämnden i Härnösand har sålunda i skrivelse den 11 april 1933 till stiftens centralnämnd i sådant avseende anfört följande:

Utsyningen å enskildas skogar ovan skyddsskogsgränsen skulle jämlikt skyddsskogslagen verkställas av skogsstatens tjänstemän med högre skoglig utbildning. I enlighet härmed borde även utsyningarna å ecklesiastika boställsskogar ovan skyddsskogsgränsen verkställas av personal med högre skoglig utbildning, och sådan kompetens där erfordras för pastoratens skogligen biträden. Enligt nu utfärdade bestämmelser erfordrades ej biträde med högre skoglig utbildning å följande inom stiftet belägna skogar ovan skyddsskogsgränsen, nämligen

	Totalareal
av Näskotts annexhemman, utskiftet	87 har
» Norderö komministersboställe, »	170 »
» Övikens kyrkoherdeboställe »	399 »
Åre komministersboställe	508 »
Kalls »	294 »
av Marby f. kyrkoherdeboställe, utskiftet	c:a 60 »

Då det ej torde vara lämpligt, att föreskrifterna angående utsyningarna vore olika å enskildas skogar ovan skyddsskogsgränsen och inom samma område belägna ecklesiastika boställsskogar, finge stiftsnämnden anhålla, att centralnämnden måtte upptaga frågan till övervägande och eventuellt göra framställning i ärendet till Kungl. Maj:t.

Skyddsskogslagens tillämplighet å de ecklesiastika boställsskogarna.

Enär olika meningar gjort sig gällande, huruvida skyddsskogslagen har tillämplighet å sådana ecklesiastika boställsskogar, vilkas skötsel regleras av bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning, finner jag det erforderligt att — innan jag ingår på frågan om särskilda föreskrifter för dessa skogars skötsel — lämna en närmare redogörelse för vad beträffande sagda spörsmål förekommit i ärendet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 september 1933 har stiftens central-

nämnd, med anledning av stiftsnämndens i Härnösand omförmälda framställning i detta avseende anført i huvudsak följande:

Stiftsnämndens framställning utginge från att lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar icke ägde formell tillämplighet å skogar tillhörande ecklesiastika löneboställen. Antagandet syntes vara riktigt. Skyddsskogslagen upptog visserligen ej i lagtexten något stadgande, innefattande ett undantagande från tillämpningen av författningen av skogar av visst eller vissa slag, men en granskning av förarbetena till densamma gäve vid handen, att författningens tillämplighet omedelbart anknutits till den samtidigt utfärdade lagen angående värden av *enskildes skogar*. Det hade härvid tydligen förutsatts, att beträffande statens och de publika skogar i övrigt, som vid tiden för skyddsskogslagens tillkomst lydte under bestämmelserna i 1894 års allmänna skogsordning, det intresse skyddsskogslagen avsåge att tillvarataga kunde och borde tillgodoses genom åtgärder i den förvaltning eller vid den tillsyn, skogsstaten hade att utöva å de allmänna skogarna. I praxis hade också genomgående så förfarits. Det torde ej heller kunna göras gällande, att skyddsskogslagen genom den nya ecklesiastika boställsordningens utfärdande erhållit en tillämplighet å de däri avsedda boställsskogarna, som skyddsskogslagen dessförinnan saknat. Redan vissa materiella stadganden i sistnämnda lag torde resa hinder för en sådan tolkning. Av bestämmelsen i 2 § skyddsskogslagen framginge sålunda, att lagens tillämplighet i allt fall måste i formellt hänseende antagas begränsad till skogar under annan äganderätt än statens. Lagrummet upptog nämligen stadgandet att, där *ägaren* ville, hellre än att tåla viss större inskränkning i rätten att bruka skogen, avstå marken, »den» d. v. s. marken skulle — med undantag, som i detta sammanhang saknade intresse — av staten lösas. Och vidare föreskrefves i paragrafen att, där sådan lösen skulle äga rum, de angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov givna föreskrifter skulle äga motsvarande tillämpning. Man skulle sålunda — även under det antagandet, att skyddsskogslagen skulle, principiellt sett, äga giltighet framför boställsordningen — i allt fall hava att utgå ifrån att boställsskog, till vilken kronan kunde visas vara ägare, skulle vara från en tillämpning av skyddsskogslagen utesluten. Den föga rationella konsekvensen av denna tolkning skulle då bliva, att prästlöneskogarna — eljest underkastade en ensartad, av äganderätten till boställsfastigheten oberoende reglering i skogsvårdshänseende — skulle bliva i särskilda fall olika ställda, där fråga uppkomme om ett tillämpande av skyddsskogslagen. I 1 § av nämnda lag stadgades vidare, att »skogsägaren» — där förordnande meddelats av Konungen jämlikt denna paragraf — är berättigad att på en gång erhålla utsyning i så stor utsträckning, som med skogens återväxt och framtida bestånd är förenlig». Bestämmelsen torde ej kunna förlikas med de rättsregler, som dispositionen av skogsavkastningen vid boställsskogarna jämlikt boställsordningen vore underkastad.

Slutligen kunde nämnas, att skyddsskogsområdena inom Jämtlands län för närvarande vore bestämda genom ett av Kungl. Maj:t den 27 april 1928 meddelat beslut. Genom beslutet, som avsåge förordnande jämlikt 1 § i skyddsskogslagen, att annan avverkning än till husbehov endast finge äga rum efter utsyning, som på statens bekostnad verkställdes av skogsstatstjänstemän, hade, bland annat, uppdragits åt domänstyrelsen att låta i viss

ordning utmärka de gränser för i beslutet angivna skyddsskogsområden, vilka, där de ej sammanföle med förut uppstakade linjer, såsom rågångar, skifteslinjer och skiftesparalleller, eller utgjordes av vattendrag och naturliga gränser, skulle utstakas över *enskildas* skogar.

Över det förslag till särskilda föreskrifter angående skötseln av här ifrågavarande boställsskogar, som centralnämnden härefter framlägger och vartill jag i det följande återkommer, hava yttranden till en början avgivits av samtliga stiftsnämnder, länsstyrelserna i Kalmar, Kristianstad, Malmö, Halmstad, Falun, Härnösand, Östersund, Umeå och Luleå samt domänstyrelsen och kammarkollegiet. Vidare har 1933 års ecklesiastika boställsberedning inkommit med en promemoria, varefter slutligen även centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund utlätit sig i ärendet.

Beträffande den nu förevarande frågan angående skyddsskogslagens tillämplighet å dessa skogar hava de i ärendet hörda *stiftsnämnderna och länsstyrelserna*, i den mån de däröver särskilt yttrat sig, helt anslutit sig till de av centralnämnden framlagda synpunkterna.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 10 oktober 1933 såsom sin uppfattning i denna fråga uttalat, att skyddsskogslagen icke ägde formell tillämplighet å inom skyddsskogsgränsen belägna skogar, tillhörande ecklesiastika löneboställen. Den högre kompetens, som jämlikt nyssnämnda lag stadgades för handhavande av utsynning inom skyddsskogar, hade, anför styrelsen, beträffande ifrågavarande ecklesiastika skogar under den tid, då skötseln av dessa skogar handhades av domänverket, varit tillgodosedd genom bestämmelser uti Kungl. Maj:ts instruktion för domänverket den 11 februari 1921 (nr 64).

Kammarkollegiet vidare har i sitt utlåtande den 30 november 1933 icke funnit anledning taga omedelbar ställning till förevarande fråga. Där emot har spörsmålet berörts i två vid ärendets behandling i kollegiet uttalade särskilda meningar. Sälunda har till en början *kammarrådet Schalling* anfört, att han visserligen funne goda skäl kunna åberopas för uppfattningen, att skyddsskogslagen ägt giltighet även för här avsedda boställen, men att han med hänsyn till innehållet i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, vars system svärligen läte sig förena med bestämmelserna i nämnda lag, funne densamma i varje fall numera icke äga sådan giltighet. — *Generaldirektören Berglöf*, med vilken *kammarrådet Klockhoff* instämde, yttrade vidare, att det torde framgå bland annat vid en jämförelse mellan 1 § i skyddsskogslagen och 1 § i lagen den 24 juli 1903 angående vård av enskildes skogar, att förstnämnda lag vore tillämplig å samtliga skogar i landet, vare sig de vore av allmän eller enskild natur. Under det att lagen om vård av enskildes skogar uttryckligen begränsades att gälla allenast skogsmark tillhörig enskilda, avsåge skyddsskogslagen utan inskränkning skogar, vilkas bestånd erfordrades till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående. Riktigheten härav bekräftades genom Kungl. Maj:ts brev den 21 december 1906, den 31 december 1909 och den 27 april 1928, vari uppdragits gränserna för skyddsskogsområdena. Enligt dessa brev skulle *alla* inom gränserna för skyddsskogsområdena fallande skogar underkastas skyddsskogsbestämmelser. Gränserna för områdena skulle i behöflig omfattning utmärkas samt, där fråga

vore om enskildas skogar, utstakas, så framt områdenas gränser ej sammanföle med förut uppstakade linjer eller utgjordes av vattendrag eller naturliga gränser. — Skyddsskogslagen, vilken innehöle en speciallagstiftning grundad i främsta rummet på ett allmänt statligt intresse, torde icke, såvitt vore fråga om de ecklesiastika boställsskogarna, hava ändrats genom den senare tillkomsten av ecklesiastik boställsordning. En dylik ändring skulle innebära, att sagda skogar skulle vara de enda, som fölle utom skyddsskogslagen, och att stiftsnämnderna skulle beträffande skyddsskogar tillagts en skogsvårdande befogenhet, som ej tillkomme de uteslutande ur skogsvårdssynpunkt sammansatta skogsvårdsstyrelserna.

1933 års ecklesiastika boställsberedning har företagit en närmare undersökning rörande, bland annat, de principer, som i avseende å *de allmänna skogarna* varit bestämmande vid gränsuppdragningen för nuvarande skyddsskogsområden och har beredningen därom samt beträffande skyddsskogslagens räckvidd i övrigt anfört följande.

Efter skyddsskogslagens utfärdande vidtogos omedelbart åtgärder för att bringa lagen i tillämpning genom förordnande för särskilda förrättningsmän att å marken avsätta skyddsskogsområden inom Jämtlands, Västernorrlands och Kopparbergs län. Dylika områden blevo därefter till sina gränser först provisoriskt och slutligen definitivt bestämda för Jämtlands län åren 1906 och 1909, för Västernorrlands län år 1912 och för Kopparbergs län år 1909.

Vid dessa skyddsskogsområdens avsättande syntes i vissa fall tvekan hava rätt om vad som rätteligen borde hänföras till skyddsskog. Sedan skyddsskogslagen vunnit tillämpning, gjorde sig allt mer den uppfattningen gällande, att de till skyddsskogar avsatta områdena i flera fall fått väsentligt större omfattning än som för lagens syfte vore nödvändigt. Denna åsikt framfördes även av skogslagstiftningskommittén i dess år 1918 avgivna betänkande. Sälunda framhölls av kommittén, hurusom skyddsskogsområdena å marken fått sådan utsträckning, att de omfattade icke blott egentliga skyddsskogar, vilkas bevarande fordrades till skydd mot fjällgränsens nedgående, utan även sådana områden, vilka enbart vore att hänföra till skogar i exponerat läge. Kommittén ifrågasatte dock icke något särskiljande av dessa förstnämnda, mera utpräglade fjällskogar utan föreslog, att bägge dessa kategorier skogar förenades under gemensam administration med övriga enskildas skogar. I överensstämmelse härmed upptog kommittén i sitt förslag till lag angående vård av enskildes skogar under §§ 9—11 särskilda bestämmelser angående »skyddsskogar och skogar i exponerat läge». I anslutning härtill föreslog kommittén, att skyddsskogslagen den 24 juli 1903 skulle upphävas.

Vid framläggandet för 1923 års riksdag av proposition (nr 104) med förslag till skogsvårdslag förklarade sig Kungl. Maj:t icke hava kunnat biträda skogslagstiftningskommitténs förslag i här berörda delar. Kungl. Maj:t hade — på grund av särskilda överväganden som i detta sammanhang saknade intresse — ansett en särskild skyddsskogslag böra bibehållas men dock funnit 1903 års lag i ämnet vara i behov av en revision. I särskild proposition — nr 158 — till samma års riksdag framlades förslag till ny lag angående skyddsskogar. Detta lagförslag avsåge ett bibehållande av den dittillsvarande organisationen utav skyddsskogarnas handhavande men upptog vissa ändringar i själva skogsvårdsbestämmelserna. De änd-

rade stadgandena berörde i första hand frågan om reproduktions- eller andra skogsvårdsåtgärder i sammanhang med avverkning.

I skrivelse den 31 maj 1923 nr 283 anmälde riksdagen, att Kungl. Maj:ts sistnämnda lagförslag icke kunnat av riksdagen godkännas. Tillika hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning i vissa av vederbörande utskott i dess utlåtande över förslaget närmare angivna hänseenden samt därefter för riksdagen framlägga nytt, på berörda utredning grundat förslag till ny lag angående skyddsskogar.

Ifrågavarande riksdagsskrivelse vore alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Härförut omnämnda av skogslagstiftningskommittén framförda förslag till avveckling av den särskilda skyddsskogslagstiftningen vilade tydligen på bedömandet, att de allmänna skogarna — såväl formellt som materiellt — stode utanför den gällande skyddsskogsregleringen och detta även för de fall, att sådan skog helt eller delvis kommit att omslutas av de dåvarande skyddsskogsområdenas s. k. nedre gräns. Till belysning härav kunde hänvisas till kommitténs framställning å sid. 549—551 i betänkandet (del I). Under behandlingen av det i propositionen nr 158 framlagda förslaget till ny skyddsskogslag hade detta spörsmål likväl icke, vare sig direkt eller indirekt, blivit berört.

Frågan om skyddsskogslagens giltighet i avseende å de allmänna skogarna hade emellertid i ett efterföljande sammanhang erhållit en omedelbar aktualisering. Härom kunde bringas i erinran följande.

Vid behandlingen av det för 1923 års riksdag framlagda förslaget till ny lag angående skyddsskogar hade av två ledamöter inom lagrådet gjorts följande uttalande: »Därest i enlighet med förslaget till skogsvårdslag särskilda föreskrifter komma att meddelas om svårföryngrade skogar, synes, då under skyddsskogarne lära hava inlagts betydande områden, beträffande vilka nämnda föreskrifter torde lämna erforderligt skydd, förnyad undersökning böra äga rum, huruvida de områden, å vilka nu gällande skyddsskogslag äger tillämpning, böra såsom skyddsskogar bibehållas».

I anslutning till detta yttrande ävensom till vissa andra i samma syfte gjorda framställningar upptogs av Kungl. Maj:t, efter skogsvårdslagens utfärdande, frågan om en allmän revision av skyddsskogsområdenas gränser. Den 23 maj 1924 uppdrog sålunda Kungl. Maj:t åt domänstyrelsen att genom högst fyra lämpliga förrättningsmän, med beaktande av bestämmelserna i dels lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar dels ock skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212), verkställa syn och undersökning i och för sådan revision av de dåvarande skyddsskogsområdena inom Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län, att därifrån avskildes de skogar, vilka borde falla under sistnämnda lag, varjämte Kungl. Maj:t förordnade, att sagda förrättningsmän jämväl skulle uppgöra förslag till gränser för sådan skog inom dåvarande skyddsskogsområden, som vid berörda syn och undersökning icke hänförts till skyddsskog men jämlikt omförmälda skogsvårdslag den 15 juni 1923 vore att anse såsom svår-föryngrad.

Genom beslut den 1 augusti 1924 förordnade Kungl. Maj:t härjämte, att vid förenämnda undersökning finge, därest vederbörande skogsvårdsstyrelse i god tid, innan motsvarande område inom skyddsskogsområde vore avsett att bliva föremål för undersökning, därom gjorde framställning hos undersökningens ledare, på skogsvårdsstyrelsens bekostnad uppgöras

förslag till gränser jämväl för sådan utanför men omedelbart intill dåvarande skyddsskogsområde belägen skog inom Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län, som jämlikt berörda skogsvårdslag den 15 juni 1923 vore att anse såsom svärföryngrad och som sammanhängde med skog inom skyddsskogsområdet, som vid undersökningen befunnits vara av sådan beskaffenhet.

Den 8 maj 1926 avgåvo de för ändamålet förordnade förrättningsmännen »utlåtande och förslag om revision av nuvarande skyddsskogsområden inom Jämtlands, Västernorrlands och Kopparbergs län».

Beträffande Västernorrlands län hade förrättningsmännens förslag inneburit, att de två i detta län utlagda skyddsskogsområdena skulle undantagas från skyddsskogslagens tillämpning och hänföras till sådana enskilda skogar, som fölle under de i 4 kap. av 1923 års skogsvårdslag meddelade bestämmelser angående svärföryngrade skogar.

I fråga om skyddsskogsområdena inom Jämtlands och Kopparbergs län lämnades i utlåtandet ingående redogörelser för såväl de allmänna principer som de speciella hänsyn, vilka varit bestämmande för revisionen av dessa områdens gränser. Vad anginge de *allmänna skogarna* hade gränsläggningen genomgående inriktats därpå, att dessa skogar i görligaste mån komme att *uteslutas* från skyddsskogsområdena.

Vidkommande *Jämtlands län* innebure förrättningsmännens förslag, att det förutvarande därinom belägna enhetliga skyddsskogsområdet komme att sönderfalla i 7 stycken olika områden, i den vid förslaget fogade beskrivningen betecknade med siffrorna I—VII. Om de grundsatser för gränsläggningen, förrättningsmännen härvid följt, yttrade dessa utom annat följande:

»— — Det är sålunda endast områdenas så att säga nedre gräns som beskrivits och denna har gjorts så vitt möjligt sammanhängande. Där allmänna skogar kunnat kringgåas med gränsen utan att densamma brutits, hava de uteslutits, men stundom har gränsen måst passera efter eller genom allmän skog, varmed kommissionen, lika litet som detta hittills varit fallet, avsett att en sådan gräns där skall å marken angivas, eller att de allmänna skogar, som alltjämt falla inom de beskr. na områdena skulle hava något med skyddsskogslagen att skaffa. Tillvägagångssättet har emellertid i hög grad förenklat såväl själva exteriörbeskrivningen av områdena, liksom det från orienteringssynpunkten är lättare att hålla i minnet och hänvisa till ett fåtal områden, från vilka de allmänna skogarna generellt undantagas, än ett otal små separata enskilda skyddsskogsområden urskilda ur det konglomerat av enskilda och allmänna skogar — huvudsakligen renbetesfjällens skogar — som fjälltrakternas områden i själva verket utgör.»

Vad *Kopparbergs län* beträffade fullföljdes revisionen av de därinom avsatta skyddsskogsområdena efter enahanda principer. Det visade sig, att grundsatsen om de allmänna skogarnas undantagande från skyddsskogsområdena kunde inom detta län än strängare genomföras. Förrättningsmännen gjorde härom, bland annat, följande uttalande:

»Utom det rent biologiska momentet har kommissionen i sitt förslag till revision av skyddsskogsområdena inom Kopparbergs län i större utsträckning än eljest funnit sig böra taga hänsyn till vissa praktiska förhållanden, bland annat särskilt till administrativa hänsyn. Först och främst har kommissionen till undantagande föreslagit alla de kronoparker och eckle-

siastika skogar, som tangerade områdesgränserna men dock förut intagits inom områdena, vilket förslag står i full överensstämmelse med kommissionens allmänna principer och motiveras av skyddsskogslagens karaktär av enskild skogslag. — — —»

Skyddsskogsområdena inom Jämtlands och Kopparbergs län hade sedermera av Kungl. Maj:t bestämts genom särskilda nådiga brev den 27 april 1928. Förrättningsmännens förslag hade härvid, i vad de berörde behandlingen i förevarande sammanhang av de allmänna skogarna, blivit av Kungl. Maj:t till alla delar godkända. De jämkningar i de av förrättningsmännen föreslagna områdena, som av Kungl. Maj:t företagits avsåge icke några denna fråga berörande förhållanden. Sålunda hade enligt Kungl. Maj:ts berörda förordnanden till skyddsskogsområden avsatts just de områden, som av förrättningsmännen föreslagits, och därutöver endast viss till skyddsskog tidigare hänförd *enskild* mark dels inom Jämtlands län i Tännäs och Kalls socknar dels inom Kopparbergs län i Våmhus och Mora socknar.

Rättsläget med avseende å de ecklesiastika skogarnas ställning till skyddsskogslagen kunde följaktligen, såsom denna lag blivit av Kungl. Maj:t genom nådiga breven den 27 april 1928 tillämpad, sammanfattas sålunda, att nämnda skogar i regel — oberoende av sin biologiska beskaffenhet — lagts *utanför* de gällande skyddsskogsområdenas gränser samt att undantag från denna regel, allenast av gränstekniska skäl, gjorts för enstaka ecklesiastika skogar inom Jämtlands län. Man hade följaktligen — i första hand beträffande Kopparbergs län men även vidkommande Jämtlands län — att räkna med förekomsten av ett större eller mindre antal ecklesiastika skogar eller delar av sådana, vilka, därest de varit av enskild natur, hade bort intagas i skyddsskogsområde.

Genom den här ovan lämnade redogörelsen torde vara klarlagt, att de ecklesiastika skogarna — och sålunda i främsta rummet de boställsskogar, som nu lydde under bestämmelserna i 1932 års ecklesiastika boställsordning — hittills i praxis ansetts helt ställda utanför skyddsskogslagens tillämpning. De myndigheter — domänstyrelsen och stiftsnämnden i Härnösand — vilka i första hand haft att för sin ämbetsförvaltning taga ställning till den i förevarande hänseende uppkomna rättsliga situationen, hade ock, på sätt framginge av myndigheternas över centralnämndens framställning avgivna yttranden, båda anslutit sig till den av centralnämnden företrädde uppfattningen, att formellt utrymme saknades för skyddsskogslagens tillämpning å ifrågavarande skogar. Enligt vunnen upplysning hade sålunda domänstyrelsen icke efter den 1 maj 1933 ansett sig behörig taga någon befattning med virkesutsyning å ecklesiastika skogar av nyssberörda slag, även där de i sin helhet bildade enklaver inom skyddsskogsområde, tangerade fastställd gräns för sådant område eller tilläventyrs tvärades av någon i sammanhang med gränsutmärkningen i övrigt tillkommen — över boställsskogen enbart i orienteringssyfte utmärkt — gränslinje.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund slutligen anför, att centralrådet icke ansett sig böra ingå på ett närmare bedömande av den juridiska frågan, huruvida skyddsskogslagen ägde tillämpning å allmänna skogar och sålunda jämväl på skogar av ecklesiastisk natur. Under föreliggande omständigheter och med hänsyn till de svårigheter, som uppen-

barligen föreläge att tolka i ämnet gällande bestämmelser funne emellertid centralrådet den av stiftens centralnämnd gjorda framställningen om en klarläggande lagstiftning på området befogad. — I särskilt yttrande till protokollet anförde emellertid *hovrättsrådet Sjöfors*: Avfattningen av 1 § i skyddsskogslagen syntes, särskilt vid jämförelse med avfattningen av 1 § i den samtidigt med denna utfärdade 1903 års lag angående vård av enskildes skogar, giva vid handen, att skyddsskogslagen vore avsedd att gälla för alla skogar av skyddsskogskaraktär, oavsett om dessa vore allmänna eller enskilda. En dylik generell giltighet av lagen överensstämde ock med den grund, varpå lagen vilade. Av förarbetena till lagen framginge visserligen, att man ansett bestämmelser av det i lagen angivna innehåll närmast påkallade för enskilda skogar av ifrågavarande natur, men lagens motiv torde ej kunna tolkas därhän, att en tillämpning av lagen beträffande andra skogar än enskilda borde anses utesluten. Man torde vid lagens tillkomst hava utgått ifrån, att med hänsyn till de för allmänna skogar gällande skogsvårdsföreskrifter behov av skyddsskogslagens tillämpning i fråga om dylik skog i allmänhet ej föreläge men att, där sådan skog i något fall skulle underkastas mindre restriktiva avverkningsbestämmelser än de i 1 § skyddsskogslagen upptagna, möjlighet att inordna skogen under skyddsskogslagen borde förefinnas. — Den tillämpning, som skyddsskogslagen efter sitt utfärdande erhållit, torde ej vederlägga den uppfattning om lagens räckvidd, som ovan uttalats. Genom innehållet av den av 1933 års ecklesiastika boställsberedning upprättade promemorian torde näppeligen kunna anses ådagalagt, att Kungl. Maj:ts brev den 27 april 1928, varigenom skyddsskogsgränserna senast faststälts, borde givas den innebörd, att de inom dessa gränser belägna allmänna skogar undantagits från de i breven meddelade skyddsskogsförordnandena, och huru i detta avseende förhölle sig med de tidigare i samma ämne meddelade kungl. breven hade i berörda promemoria överhuvud ej klarlagts. Ordalagen i Kungl. Maj:ts brev den 21 december 1906 och den 31 december 1909 torde svårligen kunna givas annan tolkning, än att *alla* skogar, som vore belägna inom de däri fastställda skyddsskogsgränserna skulle vara underkastade de i 1 § skyddsskogslagen upptagna avverkningsreglerna, och att sålunda undantag för de inom samma gränser varande allmänna skogar ej gjorts. Att dessa brev ägde en dylik innebörd bekräftades ock av den utredning rörande revision av de däri bestämda skyddsskogsgränserna, som ägde rum före tillkomsten av 1928 års brev (se särskilt domänstyrelsens utlåtande den 31 augusti 1926). Vidare kunde framhållas, att skyddsskogslagen enligt 10 § lagen om husbehovsskogar kunde vinna tillämpning å dyliska skogar, bland vilka även inginge allmänna skogar (skogar å nybyggen, som innehades med stadgad åborätt) samt att enligt 24 § i det förslag till lappmarkslag, som genom proposition nr 43 framlades för 1927 års riksdag, skyddsskogslagen kunde förlänas tillämpning även å de under den föreslagna lagen lydande allmänna skogarna (skogar å kronohemman och krononybyggen under stadgad åborätt i de sex norra länen). Förordnande, som avsåges i 1 § skyddsskogslagen, torde sålunda, där för tillgodo-seende av lagens syfte sådant erfordrades, kunna meddelas även i fråga om skogar å allmänna kyrkohemman och ecklesiastika lönebeställen.

Den erforderliga författningsregleringens lagtekniska anordnande.

Jag övergår härefter till en redogörelse för de åtgärder, som anses påkallade av det nuvarande rättsläget på förevarande område.

Stiftens centralnämnd anför härom i sin framställning till Kungl. Maj:t följande.

Av vad centralnämnden redan anfört beträffande skyddsskogslagens tillämplighet å ecklesiastika boställsskogar och möjligheten att kunna förlika denna lags bestämmelser med de rättsregler, som dispositionen av skogsavkastningen vid sådana skogar jämlikt ecklesiastik boställsordning vore underkastad, torde böra slutas, att särskilda bestämmelser nu påkallades för regleringen av förvaltningen av de skogar, som vore hänförliga under boställsordningen och tillika hade sådan belägenhet och vore av den karaktär i övrigt, som i skyddsskogslagen avsåges. För meddelande av de erforderliga stadgandena i sådant syfte syntes närmast två alternativa förfaringssätt stå till buds. Man kunde antingen söka *infoga de ifrågasvarande för prästlöneskogarna nödiga specialbestämmelserna i den gällande skyddsskogslagen* eller också *meddela de behöfliga föreskrifterna i form av tillägg till den ecklesiastika boställslagstiftningen*. Det förefölle, som om det för sistnämnda fall vore mest praktiskt, att en lag i ämnet i huvudsak upptog allenast ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning utfärda de detaljbestämmelser, som härvid skulle behöva komma ifråga.

Vid valet mellan de här nämnda alternativen borde dock uppmärksammas, att en revision av skyddsskogslagen för regleringen av prästlöneskogars administration i här berörda hänseende sannolikt skulle giva lagstiftningsuppgiften en större räckvidd, i det att en dylik revision komme att aktualisera spörsmålet om ett inarbetande i skyddsskogslagen jämväl av särskilda bestämmelser avseende skyddsskogslagens tillämpning å andra kategorier av skogar, vilka — i likhet med de ecklesiastika skogarna — eljest lydde under skogliga speciallagar. En närmare undersökning gäve nämligen vid handen, att förhållandet mellan skyddsskogslagen och vissa av dessa övriga speciallagar hittills reglerats efter icke enhetliga principer. Till belysning härav torde det vara tillfyllest att erinra om följande.

Lagen den 5 juni 1909 (nr 53) angående husbehovsskogar inom vissa områden upptog (i 10 §) ett stadgande av följande innehåll: »Huru genom viss husbehovsskogs förklarande för skyddsskog rätten att däröver förfoga kan varda inskränkt utöver vad som i denna lag sägs, därom stadgas i lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar». I lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker hade åter från denna senare lags tillämpning *undantagits* bland annat *skyddsskogar*. Det nyss återgivna stadgandet i 1909 års lag syntes innebära, att man tänkt sig en samtidig tillämpning av berörda lags samt skyddsskogslagens bestämmelser, såtillvida nämligen att den förra lagens stadganden skulle ersättas av bestämmelser i den senare, endast i den mån dessa innefattade en *större* inskränkning i förfoganderätten över skogen. Då »skyddsskogar» undantagits från tillämpningen av 1932 års förberörda lag hade detta enligt motiven till stadgandet (se prop. nr 217 sid. 141) skett i det syftet, att, där en under nämnda lag lydande skog komme att förklaras för skyddsskog, skyddsskogslagen för angivet fall borde bliva *ensamt tillämplig* å skogen i fråga.

För bedömande av det här i första hand berörda spörsmålet om de ifrågasatta nya författningsbestämmelsernas lagtekniska anordning bor-

de också beaktas, att en reglering i och för skyddsskogsintressets tillgodoseende å boställsskogar lydande under ecklesiastik boställsordning syntes, av praktiskt-organisatoriska skäl, påkalla bestämmelser av sådan speciell natur, att deras infogande i den med tanke på skogar under enskild äganderätt avfattade allmänna skyddsskogslagen framstode såsom mindre ändamålsenligt.

I anslutning till vad centralnämnden sålunda anfört föreslår nämnden i första hand, att Kungl. Maj:t genom ett tilläggsstadgande till ecklesiastik boställsordning bemyndigas meddela de närmare reglerande bestämmelserna i ämnet.

Detta centralnämndens förslag till författningsbestämmelsernas lagtekniska anordnande har icke mött erinran från någon av de i ärendet hörda stiftsnämnderna och länsstyrelserna utom från stiftsnämnderna i Uppsala och i Växjö. Domänstyrelsen har jämväl biträtt vad centralnämnden sålunda föreslagit.

Stiftsnämnden i Uppsala uttalar — under erinran, att det syntes önskvärt att det såvitt möjligt finge anstå med ändringen i den nya boställsordningen intill dess mera samlad erfarenhet vunnits angående behovet av kompletterande lagbestämmelser — att bestämmelserna i 44 och 45 §§ boställsordningen syntes medgiva, att genom anställandet av biträde med högre skoglig utbildning samt genom särskilda föreskrifter i hushållningsplan ifrågasvarande skogar bereddes en av föreliggande omständigheter påkallad vård.

Stiftsnämnden i Växjö — som intet har att erinra mot förslaget i och för sig — ifrågasätter å sin sida uppskov med frågans behandling med hänsyn till att densamma skulle äga endast ringa räckvidd och utan olägenhet kunde anstå till tiden för nästa kyrkomöte.

Kammarkollegiet vidare anför — under erinran att, enligt vad handlingarna utvisade, de tilltänkta författningsbestämmelserna skulle få avseende på allenast ett litet fåtal boställsskogar och, åtminstone i fråga om skogar vid flygsandsfält, skogar av jämförelsevis ringa värde, samt förty komme att få en obetydlig räckvidd — att det måste förutsättas att de, som fått de ifrågasvarande boställsskogarnas vård sig anförtrodd, komme att, med iakttagande av redan givna bestämmelser i ecklesiastik boställsordning, vid uppgörande av hushållningsplaner för skogarna och vid dessa planers tillämpning ävensom vid förvaltningens utövande i övrigt tillse att de intressen, som skyddsskogslagen vore ämnad tillvarataga, också bleve i full utsträckning tillgodosedda. Behov av lagstiftning i detta avseende kunde åtminstone för närvarande icke anses föreligga. Kollegiet hemställde därför i huvudsaklig överensstämmelse med stiftsnämnden i Uppsala, att centralnämndens förslag för närvarande icke måtte föranleda annan åtgärd än att vederbörande stiftsnämnder gjordes uppmärksamma på möjligheten att med tillämpning av 44 och 45 §§ boställsordningen ändock bereda ifrågasvarande skogar en av omständigheterna påkallad vård.

Även 1933 års ecklesiastika boställsberedning har i omförmälda promemoria uttalat sig rörande anordnandet av de erforderliga bestämmelserna för skyddsskogsintressets tillgodoseende å ifrågasvarande boställsskogar.

Beträffande det lämpligaste sättet för dessa bestämmelsers meddelande anför därvid beredningen till en början följande:

Av det föreliggande sakläget funne beredningen följa, att, därest samtliga ifrågakommande ecklesiastika boställsskogar — jämväl de vid den åren 1924—1926 företagna gränsupptragningen för skyddsskogsområdena från dessa områden uteslutna — nu skulle anses böra bringas in under den allmänna skyddsskogsadministrationen enligt 1903 års skyddsskogslag, härför i första hand skulle erfordras en förnyad allmän revision av skyddsskogsområdenas gränser. En rättslig reglering efter denna linje skulle emellertid härjämte påfordra meddelandet av vissa nog så komplicerade lagbestämmelser för möjliggörande av de båda förevarande författningarnas — skyddsskogslagens och boställsordningens — tillämpande sida vid sida. Lagstiftningsåtgärder för åvägabringande av en reglering enligt detta alternativ torde dock väl knappast böra sättas i fråga.

Den ändamålsenligaste och på samma gång enklaste lösningen av det uppkomna spörsmålet syntes i stället kunna vinnas i den av centralnämnden föreslagna ordningen eller genom meddelande, för skyddsskogsintressesets tillgodoseende å förekommande under boställsordningen lydande skogar, av vissa tilläggsbestämmelser inom denna senare författnings ram. Utgångspunkten för en reglering av denna innebörd vore då givetvis — i anslutning till den hitintills i praxis allmänt rådande uppfattningen —, att skyddsskogslagen befundes *icke* äga formell tillämpbarhet å de ecklesiastika boställsskogarna. Ett definitivt ståndpunktstagande från lagstiftningsens sida till vad som i förevarande läge vara ofrånkomligt. Meddelandet av de här åsyftade tilläggsbestämmelserna till boställsordningen skulle alltså i första hand få den betydelsen, att klarhet i rättsläget härutinnan vore för framtiden vunnen.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund uttalar för sin del, att den lagstiftning, som på ifrågavarande område krävdes, ej minst av praktiska skäl borde givas form av tilläggsbestämmelser till boställsordningen.

Hovrättsrådet Sjöfors — som enligt vad tidigare framhållits ansett, att skyddsskogslagen kunde äga tillämplighet jämväl å ecklesiastika boställsskogar — anför i sitt vid ärendets handläggning i centralrådet avgivna, härförut omförmälda särskilda yttrande i detta sammanhang följande:

Frågan, huruvida och i vad mån en samtidig tillämpning å dylika skogar av skyddsskogslagen och bestämmelserna i ecklesiastika boställsordningen kunde äga rum, hade ej reglerats vid boställsordningens tillkomst, i följd varav viss tvekan kunde göra sig gällande, huru denna fråga skulle rätteligen besvaras. Denna tvekan torde näppeligen kunna undanröjas utan meddelande av uttrycklig lagföreskrift i ämnet.

Den utväg för denna frågas lösning, som från principiell synpunkt vore riktigast, torde vara, att i ecklesiastika boställsordningen upptoges en föreskrift av innehåll, att rätten att förfoga över skog, lydande under boställsordningen, kunde genom skogens förklarande för skyddsskog varda inskränkt utöver vad i boställsordningen vore stadgat. En dylik föreskrift innebure, att boställsordningen principiellt skulle gälla även för sådan skog å ecklesiastiskt löneboställe eller allmänt kyrkohemman, som förkla-

rats för skyddsskog, men att i fråga om dylik skog därutöver de *strängare* bestämmelser, som följde av skyddsskogslagen, skulle äga tillämpning.

I det förslag, som framlagts av stiftens centralnämnd, hade man gått en annan väg och helt undantagit de i boställsordningen omförmälda skogar från skyddsskogslagens tillämpning samt tillgodosett det intresse, som denna lag ville skydda, genom upptagande av särskilda skyddsskogsbestämmelser i boställsordningen.

Ehuru denna väg vore mindre följdriktig än den förra, borde densamma dock, då en dylik lösning erbjöde vissa praktiska fördelar, särskilt från organisationssynpunkt ej avvisas.

Därvid kunde dock ifrågasättas, huruvida ej i skyddsskogslagen borde upptagas en hänvisning till den särskilda skyddsskogsbestämmelse, som enligt förslaget skulle gälla för nu ifrågavarande skogar.

Författningsbestämmelsernas innehåll och avfattning.

Det av centralnämnden vid dess skrivelse framlagda utkastet till lag i ämnet innefattar, på sätt ovan antytts, ett tillägg till ecklesiastik boställsordning av innebörd, *dels* att de särskilda bestämmelser som påkallades för skötseln av sådana ifrågavarande ecklesiastika skogar, vilkas bestånd erfordrades till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, skulle utfärdas av Konungen, *dels ock* att Konungen tillika ägde föreskriva, att för den inskränkning i rätten att bruka skogen, som för åstadkommande av sådant skydd vore av nöden, ersättning skulle utgå av staten.

Beträffande *innebörden av de särskilda bestämmelser om inskränkning i dispositionsrätten över skogen*, som i förslaget avses, anför *centralnämnden* under erinran om stadgandet i 1 § skyddsskogslagen, att å de nämnda lag underkastade skogarna annan avverkning än till husbehov endast finge äga rum efter utsyning av skogsstatstjänsteman, följande:

Även beträffande prästlöneskogarna vore givetvis i första hand angeläget, att föreskrift kunde, utan hinder av de härutinnan eljest i boställsordningen gällande bestämmelserna (44 och 52 §§), meddelas därom att utsyning i här förekommande fall skulle äga rum av person med tillräckligt hög skoglig fackutbildning. Ändamålsenligheten torde emellertid härvid kräva, att en sådan bestämmelse icke begränsades att gälla blott saluvirket. Dels intoge nämligen husbehovsavverkningen ett annat och väsentligen betydelsefullare rum å prästlöneskogarna än å enskildas i dessa trakter förekommande skogar, då ju virke från de förra finge tagas i anspråk såväl för löneboställe och prästgård som för kyrka. Och dels syntes i och för sig mindre praktiskt att uppdelas utsyningsfunktionen på flera händer. Vad anginge valet av utsyningsförrättare å såsom skyddsskogar förklarade boställsskogar torde ej mindre böra beaktas, att kostnaden för utsyningen skäligen icke borde drabba pastoratet, än även från principiell synpunkt ställas det kravet, att utsyningsförrättaren med erforderlig sakkunskap förenade en oberoende tjänstemannaställning. Med hänsyn härtill borde icke sättas i fråga, att utsyningsförrättaren å dessa skogar skulle få intaga ställningen såsom pastoratets biträde för skogsskötseln. Å andra sidan ville det synas som om *skogsstatens* medverkan för handhavande av den förevarande uppgiften skulle, sedan prästlöneskogarna genom stifts-

nämndernas inrättande ställts under en särskild, högt kvalificerad tillsyningsmyndighet, tillskapa en onödig och mindre önskelig dualism på det ifrågavarande förvaltningsområdet. Den mest praktiska lösningen torde därför vara, att bestyret med utsyningen å här åsyftade skogar uppdroges åt stiftsjägmästaren såsom ett tjänsteåliggande för denne.

I fråga om *ersättning för inskränkning i dispositionsrätten över skog* anför centralnämnden vidare:

I anslutning till de i 2 § skyddsskogslagen gällande grunder för statsinlösen av skogsmark, varå vissa större inskränkningar i rätten att bruka skogen befunnits vara av nöden, borde bestämmelser jämväl meddelas, varigenom åt vederbörande pastorat inrymdes en rätt till ersättning för det servitut, som för tillgodoseende av skyddsskogsintresset pålades den ecklesiastika boställsskogen. Vid en reglering i sådant syfte borde, bland annat, uppmärksammas följande.

Vad anginge förhållandet mellan, å ena sidan, här ifrågasatta specialföreskrifter för förvaltningen av såsom skyddsskogar förklarade prästlöneskogar, samt, å andra sidan, bestämmelserna i boställsordningen och övriga därtill anknutna författningar, syntes böra gälla den grundsatsen, att dessa senare bestämmelser icke skulle förlora sin giltighet i vidare mån än där den förevarande specialregleringen kunde komma att innehålla stadganden stridande mot desamma. Normeringen i detta avseende skulle alltså komma att ansluta sig icke till det förfaringssätt, som, enligt vad ovan påpekats, följts i lagen den 10 juni 1932 om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, utan till regleringen av motsvarande fråga i lagen den 5 juni 1909 om husbehovsskogar inom vissa områden. Det borde vidare icke förbises, att de inskränkningar i skogsskötseln å en prästlöneskog, vilka påkallades för det egentliga skyddsskogsintressets tillgodoseende, kunde — och detta måhända i flertalet fall — redan enligt boställsordningens föreskrifter vara av nöden *för denna skogs eget fortbestånd*. Inrymmandet av ersättningsrätt åt pastoratet för sådant fall syntes icke motiverat. Endast för de fall, då skyddsskogsintresset föranledde inskränkningar i förfoganderätten till boställsskogen och dess avkastning, utöver vad i skogens eget intresse krävdes, torde någon ersättningsrätt för pastoratet framstå såsom befogad. Under denna förutsättning åter syntes gottgörelsen böra utgå med belopp, som svarade mot värdet av den minskning i virkesuttagen å skogen, som föranleddes av de nödiga befunna inskränkningarna.

Å Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall borde alltså göras beroende, huruvida, av skyddsskogsintresset betingad, åtgärd kunde begränsas till förordnande, att all utsyning å boställsskogen skulle verkställas genom stiftsnämndens försorg av stiftsjägmästaren, eller huruvida sådana inskränkningar i rätten att ekonomiskt utnyttja boställsskogen påkallades, som ginge utöver bestämmelserna i hushållningsplan enligt ecklesiastik boställsordning. För sistnämnda fall torde det lämpligen kunna uppdragas åt stiftsnämnden att, efter förslag av vederbörande boställsnämnd, fastställa den ersättning, som på grund av sådana inskränkningar borde tillkomma pastoratet. Ersättningen borde fixeras till visst belopp att utgå årligen för den tid, för vilken hushållningsplanen för skogen fastställts att gälla. Till förefintligheten av sådan ersättning borde hänsyn givetvis tagas vid bestämmandet enligt härför eljest gällande regler av löneboställets årliga normalavkastning.

Pastorat tillkommande ersättning i fall som här sagts borde, av principiella skäl, icke utgöras av kyrkofonden utan stanna å statsverket. Det kunde dock knappast antagas, att ett ersättningsförfarande, som här föreslagits, skulle behöva tillgripas i större omfattning. Erinras finge, att expropriation av enskild tillhörig skogsmark jämlikt 2 § skyddsskogslagen ännu icke i något fall torde hava förekommit. Vad åter anginge bestyret med sådan utsyning å prästlöneskog, som jämlikt vad ovan nämnts skulle ankomma å stiftsjägmästaren, syntes det icke böra ifrågasättas, att statsverket härför skulle behöva lämna gottgörelse till kyrkofonden, men borde föreskrift lämpligen meddelas därom, att pastoratet vid sådan utsyningsförrättning skulle utgöra nödig hantlangning.

Stiftsnämnderna i Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Luleå och Visby samt länsstyrelserna i Kalmar, Kristianstad, Halmstad, Falun, Härnösand och Umeå tillstyrka helt vad stiftens centralnämnd sålunda föreslagit eller lämna i varje fall förslagen utan anmärkning. Desamma tillstyrkas jämväl i huvudsak av *länsstyrelserna i Malmö, Luleå och Östersund samt av domänstyrelsen*. Länsstyrelserna i Malmö och Luleå hava dock vissa smärre erinringar i fråga om sättet för utgörandet av den föreslagna ersättningen för inskränkningar i förfoganderätten till berörda skogar, under det att länsstyrelsen i Östersund och domänstyrelsen på skäl, vartill jag senare återkommer, helt avstyrka sådan ersättning.

1933 års *ecklesiastika boställsberedning* anför i förevarande avseende följande:

Av skogsvårdsbestämmelserna i boställsordningen framginge väl, att däri berörda ecklesiastika skogar vore att anse såsom »planskogar» och att desamma i viss mening vore underkastade utsyningstvång. Men av bestämmelserna torde ock följa, att de skogsvårdsföreskrifter, som enligt boställsordningen och därtill anslutna anvisningar finge i hushållningsplan meddelas, svårigen kunde utsträckas till att innefatta inskränkningar i förfoganderätten till boställsskogarna eller dessas avkastning, utöver vad i skogarnas eget intresse krävdes. Och lika litet kunde det för skogarna ifråga stadgade utsyningstvånget, oaktat däri innefattades all avverkning, anses — för skyddsskogslagens syften — innebära fullgod garanti mot skadliga avverkningar, då utsyningen å dessa boställsskogar icke verkställdes genom en i förhållande till respektive pastorat oberoende och såsom tjänsteman ansvarig förrättningsman.

För bedömande av lämpligheten i förekommande fall av avverkningar å boställsskogar av här ifrågakommande ömtåliga karaktär måste för övrigt de av pastoraten anställda skogsbiträdena — med hänsyn till de för dem stadgade allmänna kompetensfordringarna — merendels få anses otillräckligt kvalificerade. Någon garanti för i sådant hänseende erforderlig högre skoglig kompetens hos dessa biträden föreläge nämligen icke utom i de fall, då Kungl. Maj:t jämlikt 44 § boställsordningen förordnat, att i visst pastorat skulle anlitas biträde med högre skoglig utbildning. Härvid vore dock att märka, att i dessa fall avgörandet, huruvida skogsbiträde med dylik kompetens skulle vara erforderligt, icke gjorts beroende av den ifrågavarande boställsskogens läge eller speciella karaktär utan endast av dess storlek.

Av bestämmelserna dels i den gällande skyddsskogslagen dels i boställsordningen, såvitt denna senare reglerade grunderna för skogsskötseln å de i samma boställsordning avsedda fastigheter, framginge vidare, att de kompletterande lagbestämmelser, varom nu vore fråga, kunde begränsas till stadganden i huvudsakligen två hänseenden. I första hand erfordrades en föreskrift till möjliggörande därav, att avverkning å boställsskog med »skyddsskogskaraktär» ej finge ske annorledes än efter utsyning, som verkställdes på föranstaltande av vederbörande skogsvårdsmyndighet (stiftsnämnden) genom hos densamma anställd tjänsteman. I andra hand påkallades ett — mot bestämmelserna i 2 § skyddsskogslagen svarande — stadgande, som medgäve, att förfoganderätten över dylik boställsskog kunde för särskilda fall underkastas större inskränkningar än som betingades endast av omsorgen om sådan skogs eget fortbestånd.

De sålunda erforderliga bestämmelserna har boställsberedningen ansett kunna meddelas såsom tillägg till 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning. I ett beredningens promemoria bifogat förslag till lag om ändrad lydelse av nämnda lagrum har beredningen sålunda föreslagit

dels beträffande 45 §, att till densamma fogas — förutom ett andra stycke, innefattande av mig härförut i annat sammanhang förordade bestämmelser beträffande avverkning av ek och bok samt skötseln av ekskog och bokskog — ett nytt tredje stycke av följande lydelse:

»För tillgodoseende av de allmänna intressen, som avses i lag om skyddsskogar, äger Konungen beträffande viss boställsskog förordna om den inskränkning i rätten att bruka skogen, som av omständigheterna påkallas»;

dels ock beträffande 52 §, att i densamma intagas — förutom föreskrift angående utsyning å s. k. svårförnygrade skogar, vartill jag återkommer i det följande — stadganden av följande lydelse:

»Om utsyning för avverkning å boställsskog, som avses i 45 § tredje stycket, gäller vad Konungen förordnar.

För utsyning, som jämlikt förordnande av Konungen verkställas av annan än det av pastoratet för skogsskötseln anlitade biträdet, skall kostnaden bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden; åliggande det dock pastoratet att vid utsyning, varom här sagts, lämna därför nödig hantlangning.»

I det av *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* avgivna utlåtandet anföres ytterligare beträffande de uppgjorda författningsförslagen i huvudsak följande:

Centralrådet anslöte sig i fråga om det sakliga innehållet i dessa lagföreskrifter till den ecklesiastika boställsberedningens uppfattning. Centralrådet hade alltså ur denna synpunkt intet att erinra emot det av beredningen upprättade förslaget till lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning. I formellt hänseende ansåge dock centralrådet, att viss erinran kunde göras mot det föreslagna tredje stycket av 52 §.

Till centralrådets erinran i sistnämnda avseende återkommer jag i det följande vid behandlingen under nästkommande punkt av spörsmålet om särskilda föreskrifter för skötseln av andra svårförnygrade boställsskogar.

Beträffande utformningen av de skyddsskogsbestämmelser, som borde upptagas i boställsordningen, anför *hovrättsrådet Sjöfors* i sitt yttrande, att det förslag, som framlagts av 1933 års ecklesiastika boställsberedning, syntes äga företräde framför stiftens centralnämnds förslag.

Centralnämndens förslag, att *ersättning i vissa fall skulle utgå för inskränkning i rätten att bruka här ifrågakomna skogar* har, på sätt förut berörts, mött gensägelse från en länsstyrelse och domänstyrelsen.

Länsstyrelsen i Östersund uttalar härom till en början, att länsstyrelsen icke kunde dela centralnämndens uppfattning, att sådan ersättning skulle kunna utgå. Enligt länsstyrelsens förmenande hade man att i förevarande avseende tillämpa andra bestämmelser på de ecklesiastika skogarna än på skogar under enskild äganderätt. De ecklesiastika skogarna vore nämligen allmänna skogar, för vilkas förvaltning borde gälla den regeln, att större uttag ur skogskapitalet icke gjordes än att detta ständigt bevarades ogravverat för tillgodoseende av det ändamål för vilket det vore anslaget. Det vore sålunda icke berättigat, att pastoraten skulle kunna erhålla ersättning av statsmedel för de inskränkningar i bruket av skogen, som påkallades för en rationell skogsskötsel. Medgivande av dylik ersättning skulle vidare medföra konsekvenser beträffande de övriga, till äventyrs ovan skyddsskogsgränsen befintliga allmänna skogar, som vore i annans hand än statens. — Om de ifrågasatta inskränkningarna i pastoratens dispositionsrätt över skogen i något fall komme att tillskynda pastoratet ett avsevärt intrång utöver vad eljest kunde anses motiverat, torde detta inträffa endast i sällsynta undantagsfall och näppeligen bliva av någon betydelse för pastoratets ekonomi.

Domänstyrelsen åter har i sitt utlåtande avstyrkt meddelandet av bestämmelse om rätt till sådan ersättning under erinran, att för här ifrågasvarande skogar skyddsskogsintresset borde anses sammanfalla med intresset för åttadkommandet av god skogsvård och erhållande av jämn avkastning. Det ville därför synas, anför styrelsen, som om särskild inskränkning i förfoganderätten av nu berörda skäl icke skulle kunna ifrågakomma. Förutsättning för ersättning av statsmedel saknades därför. — Vad styrelsen anför om skyddsskogar gällde även rörande flygsandsfält.

1933 års ecklesiastika boställsberedning avstyrker likaså — under åberopande av vad länsstyrelsen i Östersund anför i frågan — att ersättning av statsmedel skulle kunna beredas vederbörande pastorat för intrång i förfoganderätten över skogen. Beredningen framhåller därvid ytterligare, att bestämmelser om ett dylikt ersättningsförfarande hittills — så länge skyddsskogsintresset med avseende å boställsskogarna omedelbart tillvaratagits i samband med den av skogsstaten utövade förvaltningen av dessa senare skogar — icke förefunnits. De jämkningar i reglerna för dispositionen av skogsavkastningen vid löneboställena, som ägt rum genom 1932 års lagstiftning, finge ej heller anses vara av den innebörd, att ersättningsförfarandet, vilket i varje fall, såsom av länsstyrelsen i Östersund understukits måste förväntas få mycket ringa ekonomisk betydelse, nu skulle framstå väsentligen angelägnare än tillförne.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, i vars utlåtande i denna del *hovrättsrådet Sjöfors* instämt, har i detta avseende anslutit sig till vad boställsberedningen anför.

Slutligen har även *domänstyrelsen* i förnyat utlåtande, som styrelsen den 11 januari 1934 avgivit i anledning av en utav stiftsnämnden i Visby — i dess utlåtande över stiftens centralnämnds här behandlade förslag — gjord och under nästkommande punkt närmare berörd framställning, tillstyrkt boställsberedningens förslag såväl om kostnaderna för utsyning som angående sättet för författningsregleringarnas genomförande i övrigt.

Departementschefen.

Den av kammarkollegiet intagna ståndpunkten, att med en närmare reglering av frågan om skyddsskogslagens tillämplighet å de under bestämmelserna i ecklesiastik boställordning lydande skogarna kunde tillvidare anstå, synes företrädesvis grundad å kollegiets antagande, att det här aktualiserade spörsmålet allenast berörde det fåtal dylika skogar, som helt eller delvis kommit att omslutas av gränserna för de nuvarande skyddsskogsområdena inom Jämtlands län. Genom den av boställsberedningen förebragta utredningen rörande de principer, som varit bestämmande vid utläggningen av skyddsskogsområdenas gränser såväl inom Jämtlands som Kopparbergs län, har klarlagts, att sakläget härutinnan är ett helt annat. Enligt vad utredningen givit vid handen har den ledande grundsatsen vid dessa gränsbestämningar varit att från områdena utesluta såväl alla ecklesiastiska som övriga allmänna skogar oavsett dessas belägenhet och oberoende av, huruvida desamma varit av den biologiska beskaffenhet som i skyddsskogslagen avsåges. På sätt boställsberedningen framhållit har man fördenskull i själva verket att utgå ifrån, att de ecklesiastiska skogarna med skyddsskogskaraktär i första hand äro att söka *utanför* skyddsskogsområdenas gränser.

Behovet av en lagreglering i nu angivet syfte har av övriga i ärendet hörda myndigheter allmänt vitsordats. En i det hela samstämmig mening råder även därom att den erforderliga lagregleringen lämpligen bör åvägabringas icke genom en revision av skyddsskogslagen utan genom infogande i ecklesiastik boställsordning av vissa kompletterande föreskrifter i ämnet. Jag har också för egen del funnit behövligheten av en lagkomplettering av föreslagen innebörd påvisad och förordar, att denna komplettering företages inom boställsordningens ram.

De tillägsbestämmelser, som här påkallas, böra givetvis avse att säkerställa, att de i skyddsskogslagen upptagna allmänna grundsatserna för skogsskötseln må kunna göras tillämpliga å boställsskogar av i nämnda lag åsyftad särskilt ömtålig karaktär. Såsom i ärendet framhållits bör härvid i första hand ifrågakomma förordnande av Kungl. Maj:t, att utsyning för avverkning å sådan skog skall vara förbehållen stiftsjägmästaren eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. Lämpligheten torde härvid, i anslutning till vad stiftens centralnämnd härutinnan framhållit, bjuda, att i sådan under skogsvårdsmyndighetens omedelbara medverkan skeende utsyning inbegripes även utsyning för

husbehovsavverkning. Härmed vinnes ock den fördelen, att utsyningsfunktionen å ett och samma boställe, åtminstone i regel, komme att stanna i en persons hand.

Förordnande som nu nämnts kan tilläventyrs i något fall komma att visa sig påkallat även i fråga om en sådan »större» boställsskog, beträffande vilken Kungl. Maj:t redan härförinnan, jämlikt 44 § andra stycket boställsordningen, föreskrivit, att pastoratet vid vården av densamma skall anlita biträde med högre skoglig utbildning. Därest för sådan skog särskild utsyningsförrättare utses, kommer alltså det av pastoratet för skogen anlitade biträdet icke i fortsättningen att handhava någon som helst utsynning därstädes. För dylik skog torde i så fall böra av Kungl. Maj:t tagas under övervägande, huruvida för pastoratsbiträdet tidigare stadgat förbehåll om högre kompetensgrad bör eftergivnas. Jag får i detta sammanhang erinra om att pastoratens val av skogliga biträden för närvarande, enligt särskild av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift, ägt rum allenast för tiden till den 1 maj 1934. Även för tiden närmast därefter torde dessa val böra begränsas att avse endast ett år.

Vad angår utformningen av de för författningsregleringen i ämnet erforderliga tilläggsbestämmelserna till boställsordningen har jag funnit mig i huvudsak kunna godtaga vad boställsberedningen föreslagit. Dessa bestämmelser innebära, bland annat, att kostnaden för utsyningen skall bestridas av kyrkofonden i likhet med övriga kostnader för stiftsnämndernas verksamhet. Mot avfattningen av bestämmelserna i denna del har, på sätt förut berörts, av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund framförts en anmärkning, vartill jag återkommer under nästföljande punkt. Jag vill dock redan här nämna, att jag med anledning därav funnit nödigt vidtaga en mindre redaktionell ändring i boställsberedningens förslag.

Av stiftens centralnämnd har — i anslutning till innehållet i 2 § skyddsskogslagen — föreslagits ett stadgande om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, då löneboställes skog underkastades vissa strängare skyddsskogsföreskrifter, medgiva vederbörande pastorat rätt till ersättning av statsmedel. Jag har av skäl, som anförts av länsstyrelsen i Jämtlands län och som vidare utvecklats av boställsberedningen, icke funnit tillräcklig anledning förorda ett stadgande i här angivet syfte.

Inrymmes, genom de nu föreslagna tilläggsbestämmelserna till ekle-siastik boställsordning, befogenhet för Kungl. Maj:t att i särskild ordning föreskriva de för skyddsskogsintressets tillvaratagande å boställsskogarna påkallade inskränkningarna i förfoganderätten över skogen, bleve därigenom givetvis fastslaget, att stadgandena i 1903 års skyddsskogslag icke för framtiden äga tillämplighet å här berörda slag av allmänna skogar, oavsett hur den i ärendet omstridda frågan angående det hittillsvarande rättsläget bör besvaras.

- b) *Ecklesiastika boställsskogar, som — utan att hava skyddsskogs-karaktär — äro att anse såsom svårföryngrade.*

Jag övergår härefter till det av stiftsnämnden i Visby uti dess under föregående punkt omförmälda utlåtande framförda spörsmålet, huruvida särskilda bestämmelser borde meddelas jämväl för skötseln av sådana under boställsordningen lydande ecklesiastika skogar, som — utan att hava skyddsskogs-karaktär — ändock vore att anse såsom svårföryngrade.

Jag hänvisar därvid till en början till vad jag i det föregående anfört beträffande gällande bestämmelser för förvaltningen av de ecklesiastika boställsskogarna i allmänhet.

I skogsvårdslagen den 15 juni 1923 finnas i 4 kap. meddelade särskilda bestämmelser angående svårföryngrade skogar. Enligt föreskrift i 18 § 1 mom. av sagda lag må Konungen sålunda förordna att, där i någon trakt på grund av skogsmarks belägenhet i havsbandet eller på höjder eller eljest i särskilt exponerat läge det i allmänhet måste befaras, att i händelse av ovarsam avverkning av befintlig skog återväxt skulle omöjliggöras eller ock återväxt, som kunde förväntas uppkomma, skulle bliva oskäligt sen eller underhållig, skogen inom sådan trakt skall anses såsom svårföryngrad. Ett förordnande av detta slag innebär i huvudsak att för all avverkning å skogen för annat ändamål än husbehov skall erfordras tillstånd av vederbörande skogsvårdsstyrelse samt att, där sådant tillstånd meddelats, avverkning i allmänhet må ske först efter utsyning av länsjägmästaren eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad person. I särskilda fall må dock, då sådant befinnes tillräckligt, i stället för utsyning endast anvisning äga rum av viss trakt, därå avverkning må företagas, varvid dock gränserna skola tydligt utmärkas. Endast där skogsvårdsstyrelsen finner det uppenbart, att genom avverkning, vartill tillstånd sökes, skogens återväxt icke äventyras, må utsyning eller anvisning ej erfordras.

Beträffande här berörda skogsvårdsbestämmelsers tillämplighet är först och främst att märka, att enligt föreskrift i 2 mom. av 18 § skogarna inom Gotlands län och på Öland utan särskilt förordnande äro underkastade dessa bestämmelser, men att å andra sidan 1923 års skogsvårdslag avser enskildas skogar, och att i enlighet härmed från tillämpningen av densamma äro undantagna de ecklesiastika skogarna.

Under skogsvårdslagen lyda ej sådana skogar, som äro underkastade bestämmelserna i lagen den 10 juni 1932 om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden. Till dessa senare skogar räknas i stort sett all enskild skogsmark inom lappmarkerna ävensom sådan inom Särna och Idre socknar av Kopparbergs län. Denna särskilda skogsvårdslag syftar till ett speciellt skydd för skogsmarkerna i här berörda trakter och upptager i sådant syfte vissa regler,

vilka äro strängare än dem, som innehållas i skogsvårdslagen för skogsmark av svårföryngrad natur. Avverkning för annat ändamål än husbehov får sålunda å skogar underkastade 1932 års lappmarkslags bestämmelser, i likhet med vad i skogsvårdslagen för de svårföryngrade skogarna stadgats, i allmänhet icke ske annat än efter tillstånd av skogsvårdsstyrelsen. Sådant tillstånd skall dock enligt berörda 1932 års lag i regel meddelas enligt särskild avverkningsplan, som, för att bliva gällande, skall granskas och fastställas av skogsvårdsstyrelsen. I huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller enligt de angivna bestämmelserna i skogsvårdslagen för där avsedda fall är i 1932 års lappmarkslag jämväl stadgat att, där tillstånd till avverkning meddelas enligt avverkningsplan, utsyning och utstämpling skall, såsom regel, verkställas av länsjägmästaren, biträdande länsjägmästare eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad sakkunnig person.

I sitt ovanberörda utlåtande har *stiftsnämnden i Visby* — som tillstyrkt det under föregående punkten behandlade förslaget om tilläggsbestämmelser till ecklesiastik boställsordning — därjämte anført i huvudsak följande:

Enär de ecklesiastika skogarna å Gotland vore jämnt spridda över ön, borde skötselproblemet för dessa skogar i stort sett vara detsamma som för de enskilda skogarna. Med hänsyn härtill ansåge stiftsnämnden önskvärt, att utsyningarna å de ecklesiastika skogarna inom stiftet verkställdes under stiftsjägmästarens omedelbara ledning. Pastoraten hade även insett betydelsen av en sådan ordning och i de flesta fall anhållit om stiftsnämndens förordnande för stiftsjägmästaren att vara skogligt biträde. Tre pastorat hade utsett kronojägare till dylikt biträde och hade dessa val godkänts av stiftsnämnden. I övriga trettio pastorat innehade däremot stiftsjägmästaren befattningen såsom pastoratets skogsbiträde.

Stiftsnämnden ansåge det önskvärt, att samtidigt med utfärdande av bestämmelser om skötseln av ecklesiastika skogar av skyddsskogskaraktär liknande föreskrifter även meddelades för skötseln av boställsskogarna inom Visby stift. Stiftsjägmästaren erhöle därigenom en mera oberoende tjänstemannaställning gentemot pastoraten. Kostnaderna för en dylik anordning kunde i avsevärd grad kompenseras genom minskat avdrag för skogligt biträde vid beräkning av boställenas normalavkastning.

I sin i det föregående omförmälda promemoria angående tillämpligheten av skyddsskogslagen å vissa ecklesiastika skogar m. m. anför nu 1933 års *ecklesiastika boställsberedning* beträffande den av stiftsnämnden i Visby väckta frågan följande:

Tyngdpunkten i de särskilda skogsvårdsbestämmelser, som ägde tillämpning såväl å skogsmark, som jämlikt skogsvårdslagen vore att anse såsom svårföryngrad, som ock å enskilda skogar inom lappmarkerna m. fl. områden, torde ligga i regeln att utsyning för avverkning å här berörda skogar i allmänhet skulle ske under omedelbar medverkan av skogsvårdsmyndigheten genom där anställd eller eljest av densamma förordnad person med högre skoglig utbildning. Det ville förefalla som om talande skäl

föreläge för tillgodoseende av det av stiftsnämnden i Visby framförda önskemålet, att möjlighet bereddtes för tillämpandet av motsvarande grundstats beträffande av pastoraten förvaltade boställsskogar av svårföryngrad natur. En lagbestämmelse av dylik innebörd, som följaktligen i första hand skulle få betydelse för boställsskogarna på Gotland och Öland samt i lappmarkerna, torde få anses stå i god överensstämmelse med de allmänna principer, som eljest varit vägledande vid utformningen av skogsvårdsbestämmelserna i ecklesiastik boställsordning. Den sålunda ifrågasatta tilläggsbestämmelsen syntes för tillgodoseendet av sitt syfte icke behöva givas en längre gående räckvidd än att det skulle ankomma å Kungl. Maj:t att, då av vederbörande stiftsnämnd därom gjordes framställning, föreskriva, att å lönebeställes skog, som vore att anse såsom svårföryngrad, utsyning för avverkning skulle verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning.

Kostnaden för utsyning å svårföryngrad boställsskog borde — liksom redan föreslagits i fråga om boställsskog av skyddsskogskaraktär — skäpligen icke stanna å vederbörande pastorat utan bestridas av medel, som från kyrkofonden utginge för stiftsnämndernas verksamhet i övrigt. Även i dessa fall borde dock vederbörande pastorat åläggas att utgöra nödig hantlangning.

För genomförande av den i nu angivna syfte erforderliga regleringen föreslår vidare beredningen, att i 52 § boställsordningen infogas en särskild tilläggsbestämmelse utöver vad förut föreslagits för skyddsskog-intressets tillgodoseende. Paragrafens första stycke skulle sålunda enligt boställsberedningen erhålla följande ändrade lydelse:

»Avverkning — — — biträde; ägande likväl Konungen på framställning av stiftsnämnden föreskriva, att å lönebeställes skog, som är att anse såsom svårföryngrad, utsyning för avverkning skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning.»

Beträffande den av Visby stiftsnämnd berörda frågan om stiftsjägmästarens ställning till pastoraten anför slutligen beredningen följande:

Anordningen att förordna stiftsjägmästaren till skogligt biträde åt pastoraten hade fått en särskild vidsträckt tillämpning inom Visby stift. Åt denna anordning hade givits stöd genom stadgandet i 22 § i Kungl. Maj:ts instruktion för stiftsnämnd och stiftsjägmästare. I denna instruktionsparagraf stadgades sålunda åläggande för stiftsjägmästare att, där stiftsnämnden det föreskreve, mottaga uppdrag av pastorat att vara biträde vid skötseln av lönebeställes skog. Ersättning för sådant uppdrag skulle utgå till kyrkofonden efter grunder, som stiftsnämnden ägde bestämma.

Den bestämmelse det här gällde hade vid remissen av det på sin tid uppgjorda förslaget till stiftsnämndsinstruktion blivit föremål för erinringar från åtskilliga håll. Centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund arbetsutskott, vars yttrande inhämtades över förslaget, anförde sålunda härom, bland annat, följande:

»— — — Vidare finner sig utskottet böra erinra emot förslagets 25 § (22 §). Enligt denna skulle det åligga stiftsjägmästare att efter medgivande

av stiftsnämnden mottaga uppdrag av pastorat att vara biträde vid skötsel av löneboställes skog. Utskottet kan icke finna att detta stadgande har stöd i den av riksdag och kyrkomöte antagna ecklesiastika boställsordningen, lika litet som utskottet kan finna ifrågavarande bestämmelse lämplig i och för sig. Stiftsjägmästare skall vara stiftsnämndens skogliga fackman, på vilken det sålunda ankommer att i första hand uppbära nämndens ansvar för skogsskötseln å de ecklesiastika fastigheterna inom stiftet. Han skall, för nämndens räkning, härutinnan utöva erforderlig uppsikt och kontroll samt tillse, att utfärdade föreskrifter vederbörligen följas, med bemyndigande, i vissa fall, att å nämndens vägnar utfärda provisoriska avverkningsförbud. Det synes utskottet uppenbart, att stiftsjägmästare, med dylika och övriga, honom enligt boställsordningen tillkommande uppgifter, måste vara förhindrad åtaga sig befattning som biträde åt pastorat vid skötseln av löneboställes skog. Som sådant skulle han hava till uppgift att kontrollera sig själv, vilket realiter skulle innebära, att stiftsnämnden till väsentlig del skulle förlora möjligheten att kontrollera skötseln av sådan skog. Utskottet finner en dylik utveckling betänklig och befarar, att den skulle leda till ett sönderbrytande av den tilltänkta organisationen av den ecklesiastika fastighetsförvaltningen. Utskottet måste därför bestämt avstyrka intagandet i instruktionen av ifrågavarande bestämmelse.»

Enligt vunna upplysningar hade ock de fall, vari förordnanden av stiftsnämnder meddelats för stiftsjägmästare att vara pastoratsbiträde, hittills, genomsnittligt sett, varit mycket begränsade. Frånsåge man Visby stift samt även Lunds stift, vari stiftsjägmästaren för närvarande innehade dylikt uppdrag inom 18 pastorat, förekomme sådana uppdrag för vederbörande stiftsjägmästare blott inom Skara stift (för 2 pastorat), Västerås stift (för 1 pastorat), Karlstads stift (för 3 pastorat) samt Luleå stift (för 2 pastorat). Det kunde härjämte böra erinras om att stiftens centralnämnd i cirkulärskrivelse till samtliga stiftsnämnder den 11 februari 1933 funnit anledning särskilt framhålla vikten av att den största försiktighet iakttoges i fråga om stiftsjägmästarnas disponerande såsom skogliga biträden åt pastoraten.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och domänstyrelsen, vilka i sina under föregående punkt omförmälda utlåtanden yttrat sig över stiftsnämndens i Visby här berörda framställning, hava tillstyrkt vad boställsberedningen i förevarande hänseende föreslagit.

Jag erinrar dock att centralrådet ansett viss anmärkning i formellt hänseende kunna göras mot det av boställsberedningen föreslagna tredje stycket av 52 § boställsordningen, vilket enligt förslaget i sin första del hade följande lydelse: »För utsyning, som jämlikt förordnande av Konungen verkställas av annan än det av pastoratet för skogsskötseln anlidade biträdet skall kostnaden bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden».

Centralrådet anför härom följande:

Det föreslagna stadgandet syntes erbjuda möjlighet till olika tolkning i det fall, då jämlikt Kungl. Maj:ts föreskrift stiftsjägmästaren förordnats verkställa utsyning för avverkning å boställsskog, som vore att anse som svärförnygrad, samtidigt som han, enligt 22 § i instruktionen för stifts-

nämnd och stiftsjägmästare den 16 september 1932, mottagit pastoratets uppdrag att vara biträde vid skötseln av samma skog. Viss omredigering av angivna del av lagförslaget syntes alltså enligt centralrådets mening vara av behovet påkallad.

Dylik omredigering bleve dock obehöfvig, därest Kungl. Maj:t ville besluta, att omförmälda instruktionsparagraf skulle upphöra att gälla. Vid remissen av det på sin tid uppgjorda förslaget till stiftsnämndsinstruktion framförde centralrådet vissa bestämda erinringar mot ifrågavarande bestämmelse, vilka funnes återgivna i boställsberedningens promemoria. Centralrådet inskränkte sig till att i detta sammanhang framhålla lämpligheten och önskvärdheten av, att, samtidigt med att ecklesiastika boställsordningen kompletterades på sätt i boställsberedningens promemoria föreslagits, instruktionen för stiftsnämnd och stiftsjägmästare ändrades i sådan riktning, att stiftsjägmästare icke medgäves rätt åtaga sig uppdrag som skogligt biträde åt pastorat.

Hovrättsrådet Sjöfors har i sitt till centralrådets utlåtande fogade särskilda yttrande jämväl uttalat sig för boställsberedningens förslag i här berörda avseende. Härvid anför Sjöfors emellertid, att förslaget borde givas en något ändrad redaktion, så att därav tydligt framginge, att sådant förordnande av Kungl. Maj:t, som i förslaget omförmäldes, skulle avse vissa bestämda skogar och att det sålunda ej finge överlämnas åt stiftsnämnden att bestämma omfattningen av de svärföryngrade skogarna inom nämndens verksamhetsområde. I övrigt biträdde Sjöfors vad centralrådet anfört.

Departementschefen.

Stiftsnämndens i Visby stift förevarande framställning går ut på beredande av möjlighet därtill, att utsyning för avverkning å viss boställsskog, som utan att äga den karaktär som avses i skyddsskogslagen likväl är att anse såsom svärföryngrad, må — efter bestämmande av Kungl. Maj:t — kunna förbehållas stiftsjägmästaren eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. Jag finner i likhet med domänstyrelsen och skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd en jämkning på denna punkt av de i boställsordningen meddelade skogsvårdsbestämmelserna välmotiverad och tillstyrker vidtagande av den i förevarande syfte föreslagna tilläggsregleringen.

Behovet av ett kompletterande stadgande av här föreslaget innehåll har ställts i en särskild belysning genom den ordning för administrationen av boställsskogarna å Gotland, som enligt vad stiftsnämnden meddelar tillsvare vunnit tillämpning därstädes. Denna stiftsnämnd har sålunda för tillgodoseende av de skärpta garantier för virkesutsyningarna, som betingas av de gotländska skogsmarkernas i föryngringshänseende ömtåliga natur, sett sig hänvisad till att låta stiftsjägmästaren hos nämnden mottaga uppdrag att vara *skogligt biträde åt pastoraten* vid vården av praktiskt taget samtliga boställsskogar inom stiftet. För sådana fall, där stiftsjägmästare av enahanda skäl, som härför varit bestämmande inom Visby stift, för närvarande är engagerad såsom skogligt biträde åt pastorat, bör

— med upptagandet i boställsordningen av bestämmelser av det innehåll jag sist här ovan förordnat — något behov av stiftsjägmästarens disponerande såsom sådant biträde ej vidare föreligga och torde fördenskull dylika engagemang i dessa fall böra omedelbart avvecklas.

På sätt jag i det föregående erinrat har över huvud den bestämmelse i stiftsnämndsinstruktionen, varpå berörda anordning stöder sig, varit föremål för stark kritik och har därvid — senast av skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd — hemställan gjorts om den ifrågavarande instruktionsföreskriftens omedelbara upphävande. Jag har ock för egen del icke kunnat undgå att finna, att de erinringar, som från organisatorisk synpunkt framställts mot sagda instruktionsföreskrift, äro i det hela befogade. Jag har fördenskull för avsikt att efter ytterligare utredning sedermera för Kungl. Maj:t framlägga det förslag för ordnande av denna angelägenhet, som kan befinnas påkallat.

Mot det av boställsberedningen utformade förslaget till författningsändring, vari jag med hänsyn till framförd anmärkning vidtagit en mindre redaktionell jämkning, har jag i övrigt icke funnit anledning till erinran.

Departementschefen uppläser härefter förslagen till *dels förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverks-träd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400), dels ock lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400)*, båda förslagen av den lydelse, bilagor A och B vid detta protokoll utvisa, och hemställer, att lagrådets utlåtande över sistnämnda författningsförslag måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamål inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall.

Ur protokollet:

E. Hedenlund.

Förslag

till

Förordning

om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas som följer:

Vad i förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket är stadgat om storverksträd samt om ek och bok skall, i den mån de härutinnan meddelade bestämmelserna beröra boställe, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932, upphöra att gälla beträffande ett vart sådant boställe den dag skogshushållningsplan, som närmast efter ikraftträdandet av denna förordning av stiftsnämnden fastställes, varder för bostället tillämplig; och må dylika träd å dessa boställen därefter disponeras enligt i hushållningsplanen eller eljest jämlikt ecklesiastik boställsordning meddelade föreskrifter.

Bil. B.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

45 §.

Löneboställes skog — — — — — ekonomiska resultat.

Där från naturskyddssynpunkt finnes vara av betydelse, att ek eller bok helt undantages från avverkning eller att ekskog eller bokskog eljest skötes på visst sätt, skola erforderliga bestämmelser härom intagas i hushållningsplanen.

För tillgodoseende av de allmänna intressen, som avses i lag om skyddskogar, äger Konungen beträffande viss boställsskog förordna om den inskränkning i rätten att bruka skogen, som av omständigheterna påkallas.

52 §.

Avverkning må — — — — — anlitade biträde.

Finnes å löneboställe skog av beskaffenhet att densamma enligt skogsvårdslagen är att anse såsom svårföryngrad, äger Konungen på framställning av stiftsnämnden föreskriva, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästare eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning.

Om utsyning å bostälsskog, som avses i 45 § tredje stycket, gäller vad Konungen förordnar.

Kostnad för utsyning, varom i andra eller tredje stycket av denna paragraf sägs, skall bestridas av medel, som för stiftsnämndernas verksamhet utgå ur kyrkofonden; åliggande det dock pastoratet att vid sådan utsyning lämna därför nödig hantlangning.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 februari 1934.

Närvarande:

justitierådet EKLUND,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden GREFFBERG,
FOBSSMAN.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över ecklesiastik-ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 9 februari 1934, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av kammarrådet Tom Wohlin.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 23 februari 1934.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg, lagrådets den 19 februari 1934 avgivna utlåtande över det den 9 februari 1934 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 45 och 52 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400)*.

Efter förmälan, att lagrådet lämnat förslaget utan anmärkning men att detsamma likväl befunnits böra undergå en mindre redaktionell jämkning, uppläser föredragande departementschefen det sålunda ändrade lagförslaget ävensom ett till statsrådsprotokollet den 9 februari 1934 fogat förslag till *förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400)*, och hemställer, att förslagen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla, samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.